

Linnéuniversitetet

Institutionen för samhällsvetenskaper

Examensarbete 30 hp – magisternivå
Journalistik

”Nu är det riktigt, riktigt,
riktigt, riktigt besvärligt”

*En kvalitativ analys av TT:s rapportering
om barn och unga som flyr ensamma till Sverige*

Ami Andersson

Magisterprogrammet i journalistik
60 hp
Vårterminen 2010

Handledare: Torun Elsrud

Abstract

Author: Ami Andersson

Title: "It's now very, very, very, very difficult".

A qualitative analysis of TT:s reporting on separated children and youth

Level: MA Thesis in Journalism

Location: Linnaeus University

Language: Swedish

Number of pages: 71

Today many separated children and youth up to 18 years – children in the sense of the UN Convention on the Rights of the Child – flee from war and armed conflicts around the world. Many of them come to Sweden for protection and to apply for asylum.

The aim of this study is to examine how the national Swedish news agency Tidningarnas Telegrambyrå –TT – constructs the image of separated children and youth. The main research questions have been: How does TT construct the image of the separated refugee children? The more detailed questions put to examine these main questions have been: what are the issues being focused in the reporting and what discourses, voices and sources are let into the journalistic material.

The theoretical perspective should be considered as social constructionistic where the basic idea is that the image of the separated child also constructs the way society looks upon them, their rights and their needs, affecting how these children will be welcomed and treated when they arrive in our society. The empirical study is a qualitative analysis of texts, produced in the span 2007 - April 20th 2010. In a first mapping, 35 news articles have been selected to be examined. The methodological and theoretical perspective applied has mainly been Norman Faircloughs critical discourse analysis.

The study shows that the reporting of TT depicts the separated children as a problem. This problem consists of three themes: as at threat of Swedish economy, a threat to our national security and as a victim that has to be cared for. These threats are often described in a contextual way by choice of angle, linguistic performance and selection of sources. The study also sheds light on the fact, that there are four general discourses discussing the children as a problem: the administrative discourse, the police discourse, the political discourse and the humanitarian discourse, but that separated children themselves never get an opportunity to describe their own situation. Instead TT allows the Swedish Migration Board to picture them.

Key words: Separated children, refugee children, discursive, Tidningarnas Telegrambyrå, TT, Norman Fairclough.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Mediernas barn	5
1.2 Syfte och avgränsningar	7
1.3 Frågeställningar	7
1.4 Disposition	8
2. Bakgrund	9
2.1 Vilka är de "ensamkommande (flykting)barnen"?	9
2.2 Ensamma barn som flyr	9
2.3 Asylprocessen, kommunerna och staten	11
2.4 "Ensamkommande flyktingbarn" i medierna	11
2.5 Om Tidningarnas Telegrambyrå - TT	12
2.6 Kunskapsläget och forskning och barn som flyr	14
3. Teoretiska perspektiv	16
3.1 Socialkonstruktionism	16
3.2 Diskursanalys	18
3.3 Om uppdelning, särskiljande och exkluderande	24
3.4 Var kommer barnen in?	27
3.5 Intersektionella perspektiv	31
4. Metod och genomförande	31
4.1 Kvalitativ analys	31
4.2 Om hur undersökningen genomförts	34
4.3 Undersökningens empiriska material	34
4.4 Tillvägagångssätt	35
4.5 Forskningsansats	36
4.6 Att hitta undersökningens material	37
4.7 Reliabilitet och validitet	37
4.8 Relevans	38
4.9 Etiska hänsyn	38

5. Det här skriver TT om	38
5.1 Undersökningens empiriska material	39
6. Analys och resultat	43
6.1 Barnen som hotar Sverige	43
6.2 Aktörer i spelet om de "ensamkommande flyktingbarnen"	49
6.3 Elitens diskurser	53
6.4 Huset där striden står	58
6.5 Barn som katastrofer	60
6.6 Den stora tystnaden	63
7. Diskussion och slutsatser	65
7.1 Eventuella invändningar mot studien	66
7.2 Bidrag till kunskapsutveckling	66
7.3 Fortsatta undersökningar	66
Käll- och litteraturförteckning	68
Tryckt litteratur	68
Övriga källor	69
Länkar	69
Undersökningens artikelnummer, rubriker, länkar	70

1. Inledning

1.1 Mediernas barn

Den 20 november 1989 antog FN:s generalförsamling konventionen om barnets rättigheter, eller Barnkonventionen. Sverige ratificerade den året därpå. Konventionen är ett folkrättsligt dokument som ska definiera barns rättigheter, och definitionen av barn är ”varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet” (Unicef). Konventionen innehåller 54 artiklar varav de flesta talar om vilka rättigheter varje enskilt barn ska ha, medan de övriga beskriver hur de stater som godkänner den ska arbeta för dess förverkligande. Ett antal artiklar kopplar till medierna, exempelvis artikel 12 som handlar om barns rätt att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem själva. Här skriver man också ”[...] varvid barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad”. Artikel 13 handlar om barns rätt till yttrandefrihet, och att de ska få söka, motta och sprida information och tankar av alla slag på det sätt som barnet själv väljer. I artikel 17 står att konventionsstaterna ska verka för att man uppmuntrar medierna att sprida information och material av socialt och kulturellt värde för barnen, och samtidigt uppmuntra till att skapa riktlinjer för att skydda barnet mot information som kan skada dess välfärd. Slutligen, i artikel 42, slår man fast att konventionsstaterna har åtagit sig att aktivt se till att bestämmelserna blir kända för barn och vuxna. I Sverige reglerar statliga sändningstillstånd etermedierna, medan det för pressen inte finns något liknande centralt åtagande eller samlande dokument som talar för att uppfylla konventionens artiklar, utöver vissa skrivningar inom Svenska Journalistförbundets etiska regler som talar om att visa särskild hänsyn mot sårbara grupper för att undvika publicistisk skada.

När medier rapporterar om barn rör det påfallande ofta barnet som offer för övergrepp, brott, krig, fattigdom, naturkatastrofer eller andra missförhållanden. Det ges stort medieutrymme och följs ofta upp under lång tid. Exempelvis rapporterades i början av 2007 om att en sextonårig pojke i Stockholm sparkats ihjäl av jämnåriga, senare följde man händelseutvecklingen då en fyraårig flicka försvann från en semesterort i Portugal och befarades mördad. Under våren 2008 kunde man bland annat följa de detaljerade berättelserna om mordet på en tioårig flicka och om två små syskon som slagits ihjäl i sitt hem. Samtidigt beskrevs hur en flicka i Österrike levde instängd under drygt tjugo år och tvingats föda sin egen fars barn. Mot slutet av året och början av 2009 rapporterades om Israels markinvasion mot Gaza. Under året fortsatte rapporteringen om Gaza och under december drabbades Haiti av ett jordskalv som gjorde miljontals människor hemlösa. Hjälporganisationer och medier engagerade sig och man arrangerade insamlingar, skapade chatttrum, konsulterade psykologer som alla var engagerade genom att diskutera, debattera och förklara händelseförlopp och skadebilder. I alla de här fallen – och många fler – uppmärksammades barnens utsatthet och en stor mängd text- och bildmaterial med barn i fokus, publicerades.

Under samma period anlände fler än fem tusen barn och unga – utan föräldrar eller annan vårdnadshavare – till Sverige på flykt undan de krig och andra hot som det rapporterats om. Under 2007 kom ett flertal från Somalia och Irak medan de flesta, åren därefter, kom från Afghanistan och Irak. De sökte asyl på någon av Migrationsverkets anläggningar och blev på så vis synliga som ensamkommande i statistiken (2010a). I Barnkonventionen talar konventionstexten alltså om att barn ska kunna uttrycka sina åsikter – i förhållande till sin ålder och mognad. De flesta unga som kommit till Sverige är pojkar mellan 13-17 år som varit på flykt, ofta under en längre tid, och som under ofta dramatiska omständigheter lämnat sina länder. Min upplevelse är att rapporteringen om dem – och deras berättelser – inte ges något större medieutrymme sedan de nått svensk mark.

Idag bevakar många medier hur företag, myndigheter och inrättningar följer Barnkonventionen, men med ledning av hur artiklarna i konventionen är formulerade måste man också anse att medierna själva – precis som alla andra funktioner i samhället – har ett uppdrag att medverka. Exempel på medverkan kan vara att låta barn uttala sig i de situationer som rör dem själva, och tolkar man innehållet i artikel 12, skulle också hänsyn till ”barnets ålder och mognad” påverka det i större grad.

Tio år efter Barnkonventionens bildande – 1999 – samlades barn och vuxna inom olika barnrättsorganisationer inför det som kom att kallas The Oslo Challenge; ett uppdrag, baserat på konventionen – där man ville dra upp riktlinjerna för barn och medier. Det mynnade ut i ett tydligt och användbart dokument eller handbok: *The Media and Children's Right*. Ett antal år senare kunde Mike Jempson – ansvarig ledare för MediaWise Trust, samt gästprofessor i medieetik på University of Lincoln – konstatera att dokumentet inte nått någon framgång (Jempson 2010).

Olika medier har olika målgrupper och väljer att på olika vis möta sina konsumenter i sin nyhetsvärdering och val av vinkel. Nyhetsbyrån TT har dock en annan unik, funktion i det svenska medieflödet. Man ägs kooperativt av flera mediegrupper – med Bonniers som största ägare – och man levererar material till de flesta av landets redaktioner. Här är det medierna själva som är kunder, och man kan alltså förutsätta att TT strävar efter att ge en bred och övergripande bild av nyhetsutbudet för att tillgodose olika mediers behov. Det måste även gälla det material som rör händelseutvecklingen kring barn som flyr ensamma till Sverige. TT har en särskild position och det material man producerar har så stor spridning och så stort inflytande att man inte kan bortse från den betydelse det har för allmänhetens uppfattning om nyhetshändelser – och därmed för de barn och de händelser som berörs av dem.

1.2 Syfte och avgränsningar

En stor del av forskningen som rör barn och medier fokuserar idag på barn som medieanvändare. Med den här uppsatsen vill jag istället granska hur barn och unga skildras, och att jag valt just ”ensamkommande flyktingbarn” beror på deras extra utsatta situation och den tystnad som jag upplever omger dem. Syftet med studien

har varit att studera hur barn och ungdomar som kallas ”ensamkommande (flykting)barn” representeras i TT:s texter.

Genom att granska ett antal nyhetstexter från 2007 – det första året sedan kommunerna övertagit det sociala ansvaret för barn och ungdomar som flyr till Sverige – och framåt, vill jag förstå vilken medial bild som konstrueras och sipprar ut till landets redaktioner.

Eftersom jag anser att begreppet ”ensamkommande (flykting)barn” kommit att bli en statistisk grupp som pekar mer på anländandet till Sverige än på att det rör barn och ungdomar som flyr, kommer jag att undvika uttrycket och enbart använda det i citat eller där situationen kräver det. Då görs citattecken runt ordet. Eftersom begreppet inte heller ger tydligt rum för äldre barn – ungdomar, kommer jag i den löpande texten istället skriva: barn och/eller unga/ungdomar som flyr ensamma, allt efter sammanhanget.

Jag kommer inte göra någon heltäckande studie av TT:s material, utan har valt ut ett representativt material om 35 texter som rör frågan, från 2007 och framåt. Jag granskar inte heller hur det används på landets redaktioner, utan har koncentrerat mig på det textmaterial som TT producerar. I min undersökning har jag enbart använt textmaterial i det skick det har gått ut till abonnenterna. Inget bearbetat eller layoutat material finns med, det vill säga varken de hel- och halvsidor som finns färdigproducerade, eller andra redaktioners bearbetningar av materialet. Det betyder också att det inte finns något bildmaterial, bildtexter eller grafik, något som skulle kunna ha fördjupat undersökningen ytterligare, men som på grund av tidsaspekten lämnats därhän. Trots ett begränsat urval av texter kan jag genom den kvalitativa analysen och en bred bas av teorier ge en kvalitativ och mångfacetterad kunskap om hur barn och unga som flyr till Sverige beskrivs i TT:s texter.

1.3 Frågeställningar

I mitt eget arbete som journalist har jag under åren arbetat med texter om och för barn. Valet att fördjupa mig i bilden av barn och unga som flyr till Sverige kan till viss del ha påverkats av min upplevelse av att de behandlas på ett annat sätt än andra barn och unga, kanske för att vi ska kunna föra en diskussion – inte *med* dem – utan *om* dem. Rapporteringen om dem under de senaste åren har – liksom det som rör kommunernas delaktighet i de flyende barnens omsorg – också väckt mitt intresse.

Det jag vill undersöka sker med utgångspunkt från de här frågeställningarna:

Övergripande frågeställning:

Hur ser TT:s bild av "ensamkommande flyktingbarn" ut, och hur konstrueras den?

Underordnade:

Vilka teman finns i rapporteringen av barnen som flyr?

Vilka diskurser strider om att få definiera "ensamkommande flyktingbarn"?

Vilka får göra sina röster hörda i TT:s rapportering?

1.4 Disposition

I *kapitel 2*, bakgrundsavsnittet, presenterar jag hur barn som flyr till Sveriges tas emot och hur vi sedan andra världskriget har sett på barn som behöver skydd i vårt land. Mediernas skildring av dem beskrivs också kort. Därefter följer en presentation av TT och de arbetsmetoder man använder. Slutligen gör jag en beskrivning av forskningsläget och presenterar en del litteratur inom kapitlets ämnen. I *kapitel 3*, presenteras teorier eller teoretiska ansatser som rör barn som flyr till Sverige samt hur mediernas sätt att hantera dem kan undersökas. Inledningsvis beskrivs det socialkonstruktionistiska synsättet samt diskursanalysen, dess utveckling och användbarhet – från den franske filosofen Michel Foucault, via de politiska teoretikerna Ernesto Laclau och Chantal Mouffe till medieforskaren och professorn i lingvistik Norman Fairclough som ses som en av "grundarna" av den kritiska diskursanalysen. Här beskrivs också kort några av de redskap/funktioner som används i analysen; modalitet och metaforen, liksom hur "objektivitet" och "den hårda nyheten" kan påverka en text och förståelsen av den. Andra frågor som är väsentliga för uppsatsen är synen på "invandraren"/flyktingen. Därför presenterar jag ett antal "system" – kopplade till postkolonial forskning – som visar hur vi delar upp människor i grupper och vad det får för verkan. Begrepp som har sin grund i den postkoloniala forskningen; "vi" och "dem", stereotyper och diskriminering presenteras. För att undersöka och förstå bakomliggande tankar kring synen på barnet i samhället, beskriver jag några olika perspektiv på barnet, och ger även en bild av hur samhällets syn på barnen förändras genom tiden. Den kopplar åter till Foucaults tankar kring hur samhället kan kontrollera sina medborgare – och därmed barnen. Här finns också en genomgång av hur barn representeras i medier. Eftersom det inte finns någon fullödig begreppsapparat som är anpassad efter barnets roll, har jag fört in en kort beskrivning av intersektionell forskning där man granskar hur olika typer av förtryck kan förstärka varandra. *Kapitel 4* utgör metodavsnitt. Här presenteras den kvalitativa analysen som en ingång till den kritiska diskursanalysen. Faircloughs modell för analys beskrivs, och därefter anges vilket empiriskt material som valts ut, hur insamlingen gått till, samt hur analysen har utförts. Avslutningsvis förs en kort diskussion kring undersökningens validitet, reliabilitet och relevans. *Kapitel 5* inleds med en kort sammanställning av den empiri som använts i undersökningen, i kapitlet därefter berättas om analysens fynd som inledningsvis tar fram ett antal teman som visar hur barn som flyr till Sverige beskrivs i TT:s texter.

TT:s arbetsmetoder beskrivs, liksom hur valet av källor och sättet att släppa fram olika diskurser påverkar bilden av det flyende barnet. En delanalys visar också hur TT genom sitt språkbruk bidrar till konstruktionen av barnen som problem, och slutligen beskrivs hur TT:s sätt att arbeta tystar deras röster. I det sista kapitlet, *nummer 7*, diskuteras uppsatsens resultat. Jag tar också upp hur fynden kan bidra till kunskapsutvecklingen samt ger förslag till fortsatta undersökningar.

2. Bakgrund

2.1 Vilka är de ”ensamkommande (flykting)barnen?”

I Migrationsverkets, SKL:s och Socialstyrelsens folder *Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar* (2010) definierar man de barn och unga det gäller så här:

Ett ensamkommande barn är en person som är under 18 år och som vid ankomsten till Sverige är skilda (sic) från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare.

Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar (2010, s.2)

18 är alltså den åldersgräns som FN:s konvention om barnets rättigheter sätter, men också den gräns vi använder i Sverige för att definiera vem som är ett barn. Åldern är alltså avgörande för att barnen ska kunna åberopa sina rättigheter, men kan också komplicera tillgången till rättigheter som ligger utanför ”barnskapet”. Det här utvecklas vidare under 3.4 mellanrubriken ”Barnkonventionen och medierna”. Åldersdefinitionen av begreppet barn, kan dock – i bland annat mediesammanhang – anses som otydligt och skapa problem, något som utvecklas under 3.4 under mellanrubriken ”Vem är ett barn”.

2.2 Ensamma barn som flyr

För att ge en bakgrund till hur vi i Sverige i modern tid tagit emot barn som tvingats fly undan krig följer här en presentation av åren från andra världskriget och framåt.

I sin avhandling *Finska krigsbarn*, (1994) skriver psykologen Lillemor Lagnebro om hur sjuttiotusen finska barn kom till familjer i Sverige för att klara sig undan andra världskrigets bomber och svält. De var mellan ett halvt och femton år gamla – de flesta under tio år – och placerades i hem över hela landet. De flesta återvände senare på olika vägar till sitt hemland (Lagnebro, 1994). Åren 1938-1939 kom även

femhundra judiska flyktingbarn till Sverige genom Judiska församlingens barnkvot från Tyskland, Österrike, före detta Tjeckoslovakien och Polen. I avhandlingen *Förlorad barndom – återvunnet liv* (1996) berättar historikern Ingrid Lomfors om gruppen – som var en del av en större grupp på cirka tjugotusen barn som fördelades över Europa. De barn som kom till Sverige var äldre än de finska krigsbarnen och placerades på barnhem, fosterhem och på lägergårdar. Eftersom många av barnens föräldrar avrättades blev huvuddelen av dem kvar i Sverige (Lomfors, 1996). I dag flyr barn hit från krigshärdar runt om i världen, och de flesta av dem har sitt ursprung utanför Europa. Deras situation skiljer sig från framförallt de finska krigsbarnens som var ”inbjudna” av svenska staten, och som till största delen behöll kontakten med sina föräldrar.

Under åren efter kriget var läget förhållandevis lugnt, men 1992 då kriget som skulle komma att upplösa Jugoslavien just börjat, sökte femtonhundra ensamkommande barn uppehållstillstånd i Sverige. Därefter har mellan 140 och 750 barn per år behövt skydd, och under 2009 kom totalt 2 250 ensamma barn (Migrationsverket, 2010a).

När kriget i forna Jugoslavien och i Irak pågick som mest intensivt var det i huvudsak därifrån barnen kom, men även från politiskt instabila länder som Somalia i Afrika flydde barn. Afghanistan i Asien skapade många unga flyktingar, framför allt efter attackerna mot World Trade Center den 11 september 2001, då USA angrep Afghanistan för att söka efter attackens ledare.

Många barn och unga flydde då – och flyr idag – också undan andra väpnade inbördeskonflikter. Under åren fram till 2006 anlände varje år knappt fyrahundra ensamma asylsökande barn, men därefter började bilden förändras och Migrationsverket fick ta emot allt fler skyddsökande. Förutom från Irak och Somalia kom barn från ytterligare femtiotalet länder och totalt sökte så många barn asyl att Migrationsverket började få problem att ta hand om dem. Det nya i situationen var dessutom att barnen kom från länder utanför Europa.

I en rapport från en hearing i riksdagen i september 2003 - *Att möta de ensamkommande barnen* - beskriver Rädda Barnen och Svenska Barnläkarföreningen om hur barn som flytt upplevt sin situation, och varför de tvingats ge sig av. En stor del kom från krigsområden men det fanns också andra skäl. I rapporten skrev socionom Monica Brendler-Lindqvist att:

Barnen kommer ensamma för att de är föräldralösa, saknar en av sina föräldrar eller har flytt svåra familjeproblem. Det är förluster av nära anhöriga och dess konsekvenser, i form av fattigdom, brist på utbildning och skydd från familjen samt splittrade sociala nätverk som utgör huvudorsaken till migrationen. Död, sjukdomar och försvinnanden av familjemedlemmar i länder som befinner sig i krig, väpnade konflikter och kaos drabbar barnen speciellt.

Att möta de ensamkommande barnen, Brendler-Lindqvist 2004:7

Många barn och ungdomar hade traumatiska händelser bakom sig och var i psykiskt dåligt skick, och kvalitén på deras mottagande ifrågasattes. Bland annat opponerade sig barnrättsorganisationer mot att Migrationsverket hade både en utredande och man sig mot Migrationsverkets omhändertagande roll. Med ”barnets bästa” som ledstjärna började bland andra BO – Barnombudsmannen – och Rädda Barnen ställa krav på att barnen skulle tas om hand som alla andra barn och ungdomar ute i kommunerna (RäddaBarnen, 2010). 2004 startade Migrationsverket därför ett boendeprojekt – beläget i Skellefteå – för att se om kommunen klarade att ta hand om de unga, bättre än Migrationsverket. Försöken föll väl ut och den 1 juli 2006 blev det lag på att barn som flyr till Sverige ska få bo i en kommun där socialtjänsten ser till att alla får skolgång och god omsorg (Brendler-Lindqvist, 2004).

2.3 Asylprocessen, kommunerna och staten

Cirka var tionde person som söker asyl i Sverige idag är ett ensamt barn. De flesta är alltså pojkar mellan 13 och 17 år som själva, eller med hjälp från föräldrar, släkt eller vänner, försöker sätta sig i säkerhet, ibland undan risken att rekryteras som barnsoldater ibland undan andra risker. Men även flickor och hela syskongrupper i olika åldrar kommer. De söker asyl vid någon av Migrationsverkets nio så kallade ansökningsfunktioner som ska se till att de som anländer blir omhändertagna. I ett första skede kontaktas någon av de ankomstkommuner som ordnar tillfälligt boende innan barnen får flytta vidare ut till en permanent kommun som har avtal med Migrationsverket. De yngre barnen placeras i huvudsak i familjehem och de äldre/ungdomarna i kommunala boenden.

1 juni 2006 delades alltså ansvaret, och idag har Migrationsverket hand om asylprocessen medan kommunen ansvarar för barnens välbefinnande och boende, samt att ordna en god man. Verket skriver också avtal/överenskommelser om mottagandet och står för kostnader. När ett barn anländer till Sverige är således både stat och kommun involverade i hur handläggning, boende och vardag för personen ska se ut, något som påverkat mediebevakningen i frågan, så till vida att den blivit allt mer lokalt förankrad.

2.4 ”Ensamkommande flyktingbarn” i medierna

Migrationsverkets samarbete med kommunerna har skapat problem bland annat eftersom inte ens hälften har anmält att de vill ta emot några barn (Migrationsverket, 2010b). Medierna rapporterar ofta om det missnöje som ges uttryck för när kommunerna får förfrågningar från Migrationsverket. Att det uppstått en ny flyktingkategori – ”ensamkommande flyktingbarn” – i Migrationsverkets rapporter har skapat problem. Ska medierna rapportera om dem som barn eller flyktingar?

Den tidigare förhållandevis osynliga gruppen av barn eller unga som flytt ensamma har blivit medierad och synlig, och rapporteringen har exempelvis handlat om

grupper av kinesiska barn – ofta unga flickor – som kommit via Arlanda men sedan tillåtits försvinna, om händelser vid olika boenden, om avvísningar eller om Dublinförordningen som kräver att ankomstlandet inom Schengensamarbetet ska ansvara för barnen. Men i TT:s material är det framför allt avtalen och problemen att få kommunerna att öppna sina dörrar för barnen som givits utrymme; nyheterna som rör barn och unga som flyr ensamma från krigshärddar och våld, och söker asyl, tar i huvudsak upp det politiska läget i Sverige. Dels beslut och övergripande politisk situation för Sverige, och dels hur kommunen där unga flyende hamnar reagerar och agerar. Det är således ett ämne som får både nationella och lokala medier att rapportera vidare.

Diskussionen om ansvar har varit tydlig och fördelningen mellan stat och kommuner har på flera orter varit högljudd. Mot slutet av 2009 utmärkte sig Vellinge kommun i Skåne där man sedan över tjugofem år vägrat att ta emot barn. Vid ett informationsmöte med människor i byn kom rasistiska åsikter till ytan och den mediala debatten var ett faktum. Man ville inte ta emot några barn, något som den moderata ledningen stödde. Efter påtryckningar från partiledningen i Stockholm svängde man dock, något som också tog stort utrymme i svenska medier. Bland annat följdes händelsen upp den 17 mars 2010 i *Uppdrag Granskning*, SVT:s program med grävande journalistik. Där besökte man Vellinge och gjorde bland annat gatuintervjuer med invånare. På frågan om man är rädd för invandrare svarar ”Susanna”, en ung flicka: ”Jag vill inte vara det, men lite är jag nog[...]och jag skyller ganska mycket på Vellinge för det. [...] jag har ju bara den influensen av flyktingar som medierna ger mig. [...] Jag känner inga själv, det gör jag inte”.

Olika medier bevakar de flyende barnens och ungdomarnas situation ur olika perspektiv. Gemensamt är att de flesta har tillgång till det material som produceras hos den svenska nyhetsbyrå Tidningarnas Telegrambyrå – TT.

2.5 Om Tidningarnas Telegrambyrå – TT

1921 startade Tidningarnas Telegrambyrå, TT. Då vände man sig i huvudsak till tidningsredaktioner, men på 1930-talet sände Radiotjänst inga egna nyheter utan sände under rubriken *Nyheter från TT* – nyheter producerade av TT. Tyngdpunkten låg enligt presshistorikern och journalistikprofessorn Stig Hadenius samt medieforskarna Ingela Wadbring och Lennart Weibull på de nyhetstelegram som presenterades i kommunikéer och som berättade om det viktigaste som hänt. Vanligen byggde det på officiella källor (Massmedier - Press, radio och tv i den digitala tidsåldern, 2008, s. 250ff). TT:s form och innehåll kom att med tiden bli en del av synen på vad som är en nyhet.

I dag har TT fortfarande en särskild ställning inom svensk nyhetsrapportering. Det är landets enda heltäckande nyhetsbyrå och man levererar material till nästan samtliga av landets nyhetsredaktioner, alla mediekategorier, som använder det i varierande grad (TT, 2010).

På den egna hemsidan beskriver man sig som Nordens största nyhetsbyrå sedan 80 år tillbaka, och berättar att man ägs av de största tidningarna och mediebolagen bakom dem (TT, 2010). Ägandet är fördelat över de flesta dagstidningar i landet genom 11 delägande mediebolag och grupper. Den dominerande gruppen är Bonniers som genom sina tidningar *Aftonbladet*, *Svenska Dagbladet* och *Sydsvenska Dagbladet* äger nästan hälften. En annan dominant grupp är Schibsted som äger cirka tjugo procent, samt övriga som består av olika starka ägargrupper och enskilda lokala tidningar.

Det journalistiska arbetet utförs av drygt hundratalet journalister, men eftersom tidningarna har en rapporteringsskyldighet till TT då det inträffar viktiga händelser räknar man med att man har cirka 400 "korrespondenter" ute i landet (Hadenius, Wadbring, & Weibull, 2008, s. 293). På hemsidan menar man att de ser till att "svenska massmedier kan lita till TT som en säker nyhetskälla" (TT, 2010). Man organiserar arbetet som vilken dagstidning som helst, men sedan en text är skriven och redigerad upphör likheterna (ibid.). Så snart man formulerat sin text går den direkt ut till alla TT:s abonnenter som beskrivs som "landets dagspress, radion och tv samt via SMS och webbversioner även under utanför medierna" (ibid.). Därefter kan samma nyhet uppdateras flera gånger under dagen. Cirka fyrahundra nyhetstexter produceras varje dygn, och man erbjuder dessutom hel- och halvfärdiga sidor, listmaterial, featurematerial samt rekommenderar bilder och grafik via samarbetspartners och dotterbolag. Varje dag finns också en fördjupning tillgänglig för alla abonnenter. Dessutom skriver man bakgrunder och faktauppställningar.

TT följer dagligen regeringens arbete och skriver egna nyheter. Man får också en stor del material från internationella samarbetsbyråer som franska nyhetsbyrån AFP (Agence France Press) amerikanska AP (Associated Press) eller brittiska Reuters. Utifrån landet kommer dessutom varje dag kundernas toppnyheter som – om den anses ha allmänintresse – förs vidare i nyhetsform till abonnenterna eller blir uppslag för vidare bearbetning. På så vis kan man säga att TT har en hög "smittofrekvens" och alltså påverkar landets medier på olika vis. Man säger också själva att: "Det är texterna från TT som utgör stommen i alla stora redaktioners nyhetsbevakning i Sverige", och summerar: "Kort sagt – TT har en enorm genomslagskraft" (ibid.). Därmed kan de även förväntas påverka vår bild av – i det här fallet – barn och ungdomar som flyr ensamma.

På TT anser man att man har en indirekt betydelse på både inrikes- och utrikesrapporteringen. Den bakgrundsinformation man levererar blir en garanti för att redaktionerna ute i landet inte går miste om något väsentligt, och ju mer perifera orter rapporteringen rör, desto mer beroende blir man av TT. De flesta riksnyheterna når lokaltidningarna genom TT, däremot är inte bevakningen av myndigheter och regering lika betydelsefull som förr, eftersom man kan sitta ute i landet och göra nästan samma arbete med telefon och digitala redskap. Ändå menar Hadenius, Wadbring, & Weibull (2008, s. 296) att nyhetsbyrån ger en garanti för att man inte missar något viktigt och att de behövs för allmänbevakningens skull.

”Objektivitet” och den hårda nyheten

Något som också utmärker TT är det så kallade ”TT-språket” – ett språkvårdsverktyg som man menar ”följs i stor utsträckning inom press, radio och internet i Sverige” (TT, 2010).

TT:s källor är vanligtvis ”offentliga”, och Stig Hadenius skriver i *Nyheter från TT* att de offentliga myndigheterna har en avgörande roll som nyhetsproducenter för TT och att det är nyheter från riksdag och regering och centrala myndigheter som sätts i centrum (1971, s. 181).

TT har hög trovärdighet dels genom att man funnits länge som nyhetsförmedlare, men också genom sitt förhållningssätt som beskrivs som ”objektiv”, och som bygger på den ”hårda nyheten” och de officiella källorna. ”Objektivitet” och ”hårda nyheter” tas upp på under 3.2 mellanrubrik: ”Om ’objektiv’ text och hårda nyheter”.

2.6 Kunskapsläget och forskning om barn som flyr

På Nordicom på Göteborgs universitet där man arbetar med att sprida medieforskning, finns The International Clearinghouse on Children, Youth and Media. Här samlas forskning om barn och unga, och medier i Sverige och internationellt. Bland annat ger man ut årsböcker som redogör för forskningsläget. I årsboken för 2001 – *Outlooks on Children and Media* – har Cecilia von Feilitzen, medieforskare och doktor i sociologi, sammanställt läget, bland annat vad beträffar bilden av barnet i medier. Däremot är den svenska forskningen om barn, unga och medier fragmentarisk och har bara begränsat bidragit till den här uppsatsen. Brittiska MediaWise Trust, en fristående organisation som bland annat arbetar med barn och medier har bidragit med viss kunskap. Bland annat har Mike Jempson – följt upp hur medier följer Barnkonventionen. Jag använt hans konferenstal ”Children’s Rights and the Media Mindset – a decade från the Oslo Challenge – where next?” (Jempson, 2010).

Det finns dock en del forskning kring svenska barn, unga och medier som knyter an till sociala frågor. Gunvor Andersson är professor i psykologi vid Socialhögskolan på Lunds Universitet, och jag har använt dels hennes kapitel ”Pressens bild av barns missgärningar” i boken *Sociala problem och socialpolitik i massmedier* (Andersson, 2004), men också boken *Barn utan hem - olika perspektiv* där Gunvor Andersson och Hans Swärd som är professor i socialt arbete, tillsammans skriver om hemlöshet bland svenska barn och familjer.

Psykologen och hedersdoktor vid Uppsala universitet, Barbro Holmdahl, har i *Tusen år i det svenska barnets historia* (2000) givit en bra bild av hur samhället sett på barn och barnens roll genom tiden.

Margareta Rönberg är docent i filmvetenskap och granskar barn, makt och medier. Hon har skrivit *"Nya medier" – men samma gamla barnkultur* (2006), samt *Från Barnjournalen via Lilla Aktuellt – till Häxan Surtants Rapport?* (2010). I den förstnämnda tar hon bland annat upp frågan om barn och makt, och närmar sig en begreppsapparat där hon exempelvis vill fokusera generationsfrågan på samma sätt som genusfrågan. I den sistnämnda tittar hon också på hur vuxna ser på barn i medier. Både böckerna har varit användbara som bakgrundskunskap, men också för att förstå hur bilden av barnet i medierna konstrueras.

Tidigare forskning som rör mediernas bild av barn och unga som flyr ensamma har varit svår att hitta. Däremot är den historiska situation – som tidigare beskrivits kort – utforskad till viss del. Det gäller framförallt Lillemor Lagnebros beskrivning av flyttningarna av de finska krigsbarnen som har kallats "the worlds largest exodus of children", men även Ingrid Lomfors avhandling (Lomfors, 1996) har varit intressant. Avhandlingarna har varit viktiga som bakgrundsläsning för att få en bild av barnens situation och en förståelse för vilka problemställningar som kan vara relevanta att skildra i medier. Även Rädda Barnens rapport *Att möta de ensamkommande barnen* (Brendler-Lindqvist, 2004), som beskrev det "pilotprojekt" som legat till grund för ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna har varit av vikt.

Om flyktingar och medier

Bilden av "invandraren" och flyktingen är bättre granskad. Den kan sägas ta avstamp i bland annat den postkoloniala forskningen som från sjuttioalet och framåt gjort hela den postkoloniala begreppsapparaten tillgänglig. Granskningen av "invandraren" eller flyktingen i svenska medier har givit ett stort och användbart material. Några av dem har använts i uppsatsen och presenteras i kapitel 3.

Det finns också ett antal statliga SOU-utredningar som varit till hjälp. Exempelvis *Det blågula glashuset* (SOU, 2005:56) som tar upp bland annat diskussionen om strukturell diskriminering, liksom medieforskaren Ylva Brunes artikel "Den dagliga dosen. Diskriminering i Nyheterna och Bladet" i *Mediernas Vi och Dom* (SOU 2006:21). Även i Utrikesdepartementets delstudie 11:2000 *Stereotyper i förvandling* har Ylva Brune (2000) bidragit med kunskap om fördomsmönster.

När jag sökt efter bilden av "flyktingen" och TT, har ett par avhandlingar varit till speciellt stor nytta. Brune har i sin doktorsavhandling *Nyheter från gränsen* (2004) skrivit om hur flyktingar hanteras i pressen, och tar även upp TT. Hon kommer i sina kvalitativa studier fram till bland annat att sättet att rapportera bidrar till exkludering och särskiljande av flyktingar. Bland annat visar hon hur den så kallade hårda nyhetsrapporteringen, där språkets struktur i kombination med så kallade "officiella" källor, bidrar till det.

Journalistikforskarna Britt Hultén och Torsten Thurén tar tillsammans med journalisten Anders Lugn i *Journalister-Invandrare-Flyktingar* (1988) upp

bevakningen av flyktingar i stort. Bland annat analyserar man två seminarieuppsatser om TT:s flyktingbevakning. I författarnas sammanställning av uppsatserna menar man att det förekommer brister av olika slag; dels låter journalisterna sina egna värderingar slå igenom, dels prioriteras mediets konventioner av att producera vissa typer av flyktingnyheter på bekostnad av andra. TT anses också agera som megafon åt myndigheterna. Författarna är kritiska till TT:s rapportering och menar att TT som med sin prestige och inflytande är så stort att bristerna förtjänar att påpekas (Hultén, Lugn, & Thurén, 1988, s. 51).

Kristina Boréus är statsvetare vid Stockholms Universitet och har granskat diskriminering och särskiljande. Hennes arbeten – *Diskursiv diskriminering – en typologi* (2/2006), *Discursive discrimination and its expressions* (2001) och *Diskriminering med ord* (2005) har givit insikt i processer kopplade till diskursiv diskriminering. Tillsammans med statsvetaren Göran Bergström har hon varit redaktör för *Textens mening och makt* (2005), som beskriver olika analysinriktningar för text.

3. Teoretiska perspektiv

3.1 Socialkonstruktionism

Den analys som följer i kapitel 6 är påverkad av ett antal teoretiska perspektiv och resonemang. Centralt har varit tanken att mediernas budskap är sociala konstruktioner som dels speglar vårt samhälle och dels är med och formar det.

I *Diskursanalys som teori och metod* (2009, s. 10) beskriver Marianne Winther Jørgensen, forskare inom genus och media, tillsammans med Louise Phillips professor i kommunikationsvetenskap, socialkonstruktionismen som en samlad benämning för olika teorier om samhället och kulturer. De menar att, gemensamt för dessa teorier är att de delar synen på språkets roll för den sociala konstruktionen, och att de har en kritisk hållning till ”objektivitet”. De menar att det sätt som vi ser världen på vid en speciell tid eller inom en speciell kultur kan ändras: det är kontingent. Genom sociala processer kan vår världsbild få nya former och eftersom olika världsbilder bestämmer vilka handlingar som är möjliga att utföra får det också konkreta konsekvenser.

Psykologen Viviane Burr beskriver hur de här processerna hänger samman med kunskap, och i *Social Constructionism* (2003) argumenterar hon bland annat för att det är viktigt att förhålla sig kritisk till det som betraktas som sanningar – eller ”objektiv” kunskap. Hon talar exempelvis om konstruktionen av kön, som hon menar är en effekt av hur vi byggt vårt samhälle. Vår bild av världen – som är föränderlig – byggs om efter hur vi ser på den.

Även sociala identiteter är kontingenta menar socialkonstruktivisterna. Ändå kan det sociala fältet vara låst av olika skäl och i olika tider. Därför skapar vi ramar eller gränser för vad man kan säga eller göra, gränser som ständigt tänjs och förändras. Det sätt på vilket vi uppfattar världen skapas och upprätthålls i sociala processer där man bygger upp gemensamma sanningar samtidigt som man kämpar om vad som är sant och falskt, menar Winther Jørgensen & Phillips (2009, s. 12).

Grupprocesser är också viktiga när vi bygger vår världsbild. Om man ansluter sig till en grupp och börjar identifiera sig med den, börjar man se på verkligheten utifrån det perspektiv som gruppen har. När man sedan formar sin identitet börjar man se den egna gruppens medlemmar som bättre än andra. ”Rasism och etnocentrism uppfattas exempelvis som resultatet av gruppmedlemskap”, menar Winther Jørgensen & Phillips (2009, s. 102). Även barn ses och hanteras som en egen grupp. Det manifesteras i Sverige bland annat genom de lagar som reglerar omsorg, föräldrars ansvar och inte minst myndighetsålder. De här strukturerna drar en tydlig gräns mellan vuxenhet och barnhet, och samtidigt som vår inställning till barnet ska skydda det, tjänar den till att kontrollera det.

Den kanadensiske filosofen Ian Hacking skriver i *Social konstruktion av vad?* (2004) att det måste finnas ett skäl till att framhålla att något är socialt konstruerat och att poängen med den sociala konstruktivismen har varit att öka medvetenheten i olika samhällsfrågor (s. 19). Väsentligt i hans resonemang är att det inte är de sociala företeelserna som är konstruerade utan idéerna om dem. Idén om en särskild sorts person är en konstruktion som vi ofta skapar för att vi inte anser att de är särskilt bra (s. 45). De här kategorierna finns inte bara i språket utan tar också plats i samhället genom institutioner och sedvänjor. Han ger exempel på ett begrepp – flyktingkvinnor – som blir ett juridiskt begrepp eller som han menar – ännu viktigare – ett kvasibegrepp som används av ”verk, skolor, socialarbetare, aktivister – och flyktingar” (s. 49). Han beskriver också hur kategoriseringar kan förskjuta fokus och på så sätt hålla andra – politiska eller samhällsfrågor utanför (s. 177).

Socialkonstruktionismen ser texter och talat språk som avbildningar av vår yttre värld, och menar att det är ordnat i mönster eller så kallade diskurser. De här mönstren kan man undersöka genom att dekonstruera – ”plocka isär” – texter och granska dem för att hitta underliggande processer. På så vis kan man ”avslöja” våra världsbilder och den maktstruktur som råder. Hacking (2004) talar hellre om att ”demaskera” som han menar också visar hur en hel lära kan vara verkningslös.

Ett sätt att dekonstruera eller demaskera texter är genom en diskursiv analys, vilket den här uppsatsen kommer att göra.

3.2 Diskursanalys

Ordet diskurs kan definieras som ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)” (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 7). Men det finns många discipliner som definierar och använder sig av begreppet, såväl inom språkvetenskapen, som inom samhällsvetenskapen där man även kopplar sociala praktiker till hur språket används. Även här finns flera ”skolor”, och gemensamt för dem är alltså att man fokuserar strukturerna, inte textens innehåll. Om man vill använda diskursanalysen som redskap måste man dock acceptera de filosofiska grundläggande utgångspunkterna som länkar samman språkanvändning och metoder med olika teoretiska perspektiv (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 10).

Om diskursen är det sätt på vilket språket skapar en betydelse av världen för oss, vill Winther Jørgensen & Phillips gå längre än så och kallar språket ”en maskin som konstituerar den sociala världen”. De menar också att den även skapar identiteter. (2009, s. 16). Det betyder således att språket både bygger och är byggt av den sociala världen genom en slags växelverkan. Diskurs är alltså både en teori och en metod, som inte går att skilja åt.

Inledningsvis väljer jag att presentera den teoretiska tankekonstruktionen kring diskursen, medan de metoder som används vid analysen finns beskrivna i metodkapitlet.

Michel Foucault förde diskursen in i samhället

Michel Foucault var den förste att definiera diskurs som en samhällsvetenskaplig praktik. Tidigare hade diskursbegreppet handlat om lingvistik, men Foucault lät även andra – ickespråkliga förhållanden – ingå. I *Foucault – en introduktion* (2008) berättar Roddy Nilsson, doktor i historia, om hur Foucault på olika vis undersökte hur makt, kunskap och sanning hängde samman och menade att det är genom makt vi skapar vår värld och skiljer den från andra världar. Och att makten och kunskapen – som han menade förutsätter varandra – påverkar vår syn på sanning. Sanning, såg han inte som en spegling av verkligheten utan som en konstruktion och menade att den till stor del skapas genom diskurser (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 19f).

Foucault undersökte också förhållandet mellan subjektet och objektet, och såg inte subjektet som en separat enhet utan ett slags medium där språket och kulturen blir synligt. Dessutom menade han att man kan ingå i flera diskurser samtidigt – något som kom att bli en viktig del i diskursanalysen. Att subjektet skapas i diskurser var en tanke han tagit över från sin lärare, filosofen Louis Althusser, som såg individen som ett ideologiskt subjekt. Alla aspekter av det sociala, styrs enligt Althusser ”av den ideologi som är verksam genom de ”repressiva statsapparaterna” (bland annat polisen) och de ”ideologiska statsapparaterna” ex massmedierna” (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 21ff).

Begreppet diskurs definierade Foucault så här i *Diskursens ordning* (1993): ”en mängd utsagor i den mån de beror av samma diskursiva information”. Han observerade särskilt hur de här utsagorna förhöll sig till varandra, och en av hans ståndpunkter kom att bli att diskursen kan definieras, lika mycket genom vad den *utesluter* som vad den innehåller. Han menade att det hela tiden kämpas om vad som ska ingå eller inte ingå i en diskurs och att den till sist begränsar hur vi kan använda språket när vi vill säga något om världen, (Foucault, 1993, s. 55).

Det innebär att man inte kan tala om vad som helst när som helst, att det inte är lätt att säga något nytt; att det inte räcker med att hålla ögonen öppna, att vara uppmärksam och medveten, för att nya objekt ska tändas och för att de skall börja sprida sitt första svaga sken.

Foucault, *Diskursens ordning*, 1993, s. 53

I *Vetandets arkeologi* undersökte Foucault vad det är i språket som gör att man upplever att det finns olika områden för vetande, varför vi exempelvis upplever ekonomi som ett område avgränsat från medicin. Han kom fram till att han borde inrikta sin forskning på att kartlägga vad som var regelbundet i språket och kunde slutligen beskriva det han kallade ”diskursiva formationer” (Nilsson, 2008, s. 53ff). Med det som utgångspunkt började han undersöka hur olika diskurser sorterade, delade upp och skapade procedurer för vad som ingick och vad som skulle hållas utanför, och hans upptäckter kan i korthet sammanfattas så här: Förbudet – man kan eller får inte tala med alla om vad som helst när som helst. Uppdelningen av förnuft och vansinne – den enes tal betraktas som opålitligt, till skillnad från den andra. Viljan till sanning – makten avgör skillnaden mellan sant och falskt (Nilsson, 2008, s. 63f).

Foucault har inte lämnat efter sig någon modell att arbeta efter, men i *Diskursens ordning* (1993) anger han en riktning för hur man kan studera uteslutandet och samhällets normer ur ett maktperspektiv.

Ernesto Laclau och Chantal Mouffe och diskursen som den låsta betydelsen

Även Ernesto Laclau och Chantal Mouffe har undersökt diskursanalysen, men inte heller de har ställt samman några praktiska metoder. Däremot har de tagit fram ett antal begrepp, och några av deras teoretiska verktyg är användbara för uppsatsens syfte.

Även de ser diskursen som det som skapar betydelse i den sociala världen, men för dem ligger tyngdpunkten på diskursens instabilitet. De menar att diskurser ändras då de ställs mot andra diskurser, eftersom det pågår en ständig kamp om att få den egna utgångspunktens synsätt att dominera. Eftersom det inte går att låsa en betydelse pågår striden om definitioner ständigt, en strid som får sociala konsekvenser. Laclau och Mouffe (2008) använder begreppet hegemoni för det tillstånd som råder när en av synpunkterna dominerar innebörden och det finns en – tillfällig – enighet om vem som har tolkningsföreträde. Då förhåller sig både den segrande och den besegrade till ”tolkningsöverenskommelsen” och situationen är tillfällig låst.

Begreppet har sin grund hos filosofen Antonio Gramsci som menade att maktsamhällen bygger på att de som har makten behåller sin position genom att de som låtit sig domineras tar över de ledandes värderingar och ser det som sunt förnuft. På så vis bidrar de till sitt eget förtryck. Laclau och Mouffe menar att man kan undersöka de här strukturerna genom dekonstruktionen i en diskursanalys. I *Hegemoni - och den socialistiska strategin* (2008) säger de att alla sociala fenomen kan analyseras genom diskursanalys.

Winther Jørgensen och Phillips (2009, s. 32) ser på Laclau och Mouffes teori och menar att samhällets diskurser kan liknas vid ett nät av processer som skapar olika betydelse. I varje knut – tecken eller ord – i nätet försöker man placera en viss typ av förståelse. Winther Jørgensen och Phillips menar att Laclau och Mouffe vill använda diskursanalysen för att de processer ska bli synliga där vi kämpar om att få fastställa – låsa – tecknens betydelse. När betydelsen tillfälligtvis stannar till, sker en tillslutning som man kallar diskurs (2009, s. 35). I diskursen kan man hitta betydelsefulla tecken eller ord – så kallade nodalpunkter. Kring dem ordnas andra ord som på så vis får en betydelse, och genom att begränsa olika betydelser kan man skapa en entydighet runt nodalpunkten. Hotet från andra möjliga tolkningar – eller diskurser – finns hela tiden och kan utmana den här entydigheten. I en diskursanalys kan man söka efter alternativa tolkningar för att se hur kampen pågår. Nodalpunkter kan bindas samman genom så kallade ekvivalenskedjor, associativa kedjor av ord eller begrepp, som ger mening åt nodalpunkten.

Kritisk diskursanalys - ett sätt att ändra världen

Som nämnts tidigare har diskursanalysen som syfte att hitta underliggande sanningar eller värderingar. Merete Watt Boolsen är lektor i sociologi, och i *Kvalitativa analyser* beskriver hon "kritisk" i sammanhanget som ett förhållningssätt där samhället utsätts för kritisk granskning (Boolsen, 2007, s. 33). Den kritiska analysen har utgångspunkter och även metoder som är användbara för den här uppsatsens syfte. Som forskare förväntas man analysera relationen mellan olika sociala enheter och ofta använder man text (eller bild) som utgångspunkt för att göra synligt sådant som kan uppfattas som ojämlikhet och orättvisor (Boolsen, 2007, s. 34).

Det finns flera riktningar inom den kritiska diskursanalysen. De kan skilja sig åt genom exempelvis metoder eller ideologi, men alla delar gemensamma drag som Winther Jørgensen & Phillips (2009) presenterar: Man menar att när vi skriver och tolkar texter bygger det på individer och den sociala världen. Dessutom menar man att diskurs fungerar ideologiskt och ger effekter i verkligheten. Därför ska analysen riktas mot både diskurser som formar våra bilder av världen, och mot den effekt som dessa diskurser har i verkligheten. Slutligen sker den kritiska forskningen för att skapa politisk förändring och ställer sig på de undertrycktas sida (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 67ff).

Faircloughs kritiska diskursanalys – teori och metod i ett

Jag har valt Norman Faircloughs kritiska diskursanalys som utgångspunkt för min analys. Han har skapat en modell att arbeta efter och eftersom teori och metod är tätt sammanlindade kommer jag att beskriva båda samtidigt, även om en mer konkret beskrivning av metoden följer i metodavsnittet.

Faircloughs kritiska perspektiv bygger på att diskursen är en social praktik som påverkas av andra sociala praktiker. Den ändrar därmed inte bara kunskap utan också identiteter och sociala relationer inklusive maktrelationer (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 71). Ett nyckelord hos Fairclough är förändring. Han menar att man kan förändra enskilda diskurser genom att bygga om eller bygga vidare på tidigare diskurser. På så vis kan den sociala praktik som är knuten till diskursen bli annorlunda. Vid sidan av att granska språkbruket, tittar Fairclough också på hur texter är besläktade med varandra och hur de samtalar och samverkar. Det kan ske genom så kallad intertextualitet. Där granskar man hur delar från andra texter är sammanfogade, hur texter citerar eller hänvisar till andra texter, men också genom att man alluderar på andra texter, diskuterar dem eller på annat sätt för in dem i en ny text. Språk, innehåll och kontexter är ofta intertextuellt ärvda. Vid rapportering om exempelvis kriminalitet tar man över språket i polisrapporten, vid rapportering om sjukdomar tar man över läkarens språk, och skriver man om ungdomskultur påverkas språket från det området. Språket inom en viss verksamhet blir synligt i diskursen. Fairclough menar att han ser intertextualitet som en bro mellan texten och den diskursiva praktiken (1995, s. 75). Han tar också upp betydelsen av genren, den form som av vana kopplas till vissa texttyper (1995, s. 75ff). Om texttyper fångas in i en ny genre kommer den diskursen att förändras, och på så vis också den sociala världen.

Diskurs som begrepp använder Fairclough på två sätt. Dels som språkbruk eller social praktik, och dels som ett sätt att tala som ger betydelse åt något utifrån ett bestämt perspektiv (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 72). Diskursordning definierar han som hur olika sociala organisationer kontrollerar och använder språket inom organisationen. Exempel kan vara en polisiär diskurs, en läkardiskurs eller en miljödiskurs.

Modaliteten ger makt åt medier

Inom diskursanalysen är språket en stor del, och inom den lingvistiska forskningen finns flera sätt att granska hur texten skapar innebörd, men också makt. Modalitet kan beskriva graden av instämmande; hur mycket texten ”håller med” eller stöder det som det skrivs om eller ett uttalande, och som Fairclough (1995) lägger stor vikt vid. Uttalanden laddas med olika nivåer av status exempelvis genom det sätt man låter människor uttala sig på. Uttalanden med raka påståenden och utan reservationer och som kan ses som ”fakta” har hög modalitet, medan tveksamheter eller reservationer, sänker modaliteten. På en tänkt skala kan man se den ”objektiva”, hårda nyhetens sätt att tala som mest ranghögt, medan den mer ”subjektiva” och

oprecisa formen skapar lägre grad av instämmande och på så vis minskar bilden av "objektivitet". Ett uttalande som "Det regnar" har högre modalitet än "Jag tror att det kanske regnar".

Även statusen på den som uttalar sig är av vikt. Ju högre status den tilltalade har, desto högre "värde" tillskrivs uttalandet. Genom det sätt på vilket mediet presenterar "fakta" eller oprecist tyckande, blir det tydligt vad mediet står för. På så sätt positionerar sig mediet och kan bygga sin egen status utifrån val av källor och hur de tillåts uttrycka sig. Konsekvensen blir att man bygger upp sociala relationer med hjälp av modalitet. Att undersöka modaliteten i texter är därför inte bara ett sätt att se vem mediet "stöder" utan också ett sätt att undersöka vem mediet vill liera sig med för att öka på sin egen trovärdighet och makt (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 87ff).

Metaforen ersätter den abstrakta bilden

Ett annat verktyg som är användbart är granskning av metaforer. I *Textens mening och makt* (2005, s. 64) menar författarna att en metafor beskriver något i termer av något annat som det inte är. Den överför betydelse från ett område till ett annat, och ofta är det en abstrakt situation som beskrivs genom något konkret. Lingvisten George Lakoff och filosofen Mike Johnson har i *Metaphors We Live By* (2003) kopplat metaforen tydligt till hur människans sätt att tänka hänger samman med vårt språk och våra uttryck. Vissa metaforer – de inaktiva – är extra viktiga eftersom de tillkommer på både ett medvetet och omedvetet plan och har blivit så förenade med språket att man måste tänka efter för att upptäcka dem. De anses som mest intressanta eftersom de kan säga något om det diskursiva mönster som varken den som skriver en text eller läser den alltid är medvetna om. Man kan säga att valet av språkbild står i relation till värderingar – och därmed exempelvis bilden av vad som är normalt och onormalt.

En inaktiv metafor kan vara exempelvis: "En våg av flyktingar" – där vågen som naturfenomen har övergått till att beskriva en situation som "sköljer" över oss utan att vi kan försvara oss, eller när man talar i krigstermer om att "gå till attack" eller "försvara sig", kan det illustrera hur man ser på en händelse eller en diskussion som pågår. Underförstått kan det också beskriva vem i en situation som bär skuld eller anses hotfull.

Om "objektiv" text och hårda nyheter

Inom diskursteorin är begreppet makt nära knutet till begreppen politik och objektivitet. Diskurser som blivit så etablerade att man inte kan minnas att de en gång diskuteras, ses som "avlagrade" och kallas objektiva, och ofta är det politiska processer som en gång har format dem till att bli det vi idag ser som det naturliga. (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 44ff).

Inom nyhetsmedier har ”objektiv” rapportering varit den ideala bilden av hur man hanterar ”sanna” nyheter. Även om man idag i stor utsträckning reserverar sig för ordet ”objektiv” fyller det ändå en funktion inom journalistiken, bland annat ses det som en kvalitetsfråga att arbeta mot det ”objektiva idealet”. Under sextioalet fick statsvetaren Jörgen Westerståhl i uppdrag av Sveriges Radio att försöka fastställa objektivitetsbegreppet. I *Objektiv nyhetsförmedling* (1972) kom han fram till att en ”objektiv” nyhet skulle uppfylla två kriterier: de skulle vara sakliga och opartiska. Sakligheten var beroende av att rapporteringen var sann och relevant och kravet på opartiskhet byggde på att det fanns balans mellan olika parter och att journalisten inte tog parti för någon (Westerståhl, 1972, s. 260). Men alla de här begreppen måste problematiseras, och vad som var relevant måste ändå bli en personlig bedömning från fall till fall. Att balansera rapporteringen, skulle ske genom att alla parter fick utrymme och genom att hindra att vissa händelser tegs ihjäl enligt Westerståhl, och kravet på neutral presentation betydde exempelvis att man inte kunde använda värderande ord.

Att vissa nyheter uppfattas som mer objektiva än andra, grundar sig ofta på hur nyheten framförs. Den rapportering vi förknippar med begreppet ”objektiv” har vanligen formen av så kallade hårda nyheter. Exakt vad hårda nyheter är, råder dock ingen direkt konsensus kring, men påminner om Westerståhls definition ovan. Ylva Brune hänvisar i sin avhandling (2004, s. 44) till journalistikprofessorn Risto Kunelius som talar om den ”osynlige” berättaren, som berättar nyheten ”oberoende”, så att den framstår som verklighetsåtergivning. Upplägget inom den hårda nyheten är ofta att det efter den ”oberoende” berättaren presenteras en eller ett par källor som levererar sin åsikt. Vid sidan av strukturen är också språk, innehåll och källor av betydelse. Språket är distanserat och innehållet rör politik, ekonomi och regerings/lag frågor (Hadenius, Wadbring, & Weibull, 2008, s. 257f). Det enklaste sättet att fånga beskrivningen av den hårda nyheten tycks dock vara att ställa dem mot dess motsats. I *All that News That's fit to sell* (2004) skriver James T Hamilton – professor i ekonomi och politisk teori – om hur den hårda nyheten utifrån en dikotomisering handlar om ”government and politics” medan mjuka nyheter kretsar kring ”human interest and entertainment” (2004, s. 1ff).

Historiskt har hårda nyheter utvecklats inom nyhetsbyrån. En uppfattning är att det är en effekt av den tekniska utvecklingen där man vid telegrafens födelse snabbt var tvungen att meddela det viktigaste först eftersom överföringen var ytterst bräcklig. Även möjligheten till snabb redigering kan ha påverkat. Texten byggs med det viktigaste först och kan därefter klippas från slutet så att den passar det utrymme som finns på sidan. På så vis har den kort hållna meddelandeformen kvarstått. Under 1930-talets Sverige skedde nyhetsrapporteringen via radio och tyngdpunkten låg på de nyhetstelegram som presenterades i kommunikéer från TT. De berättade om det viktigaste som hänt och vanligen byggde de på officiella källor (Hadenius, Wadbring, & Weibull, 2008, s. 251f). Det har en lång tradition som har ett förtroende hos svenska nyhetskonsumenter och är en form vi fortfarande ser i TT:s rapportering.

De trovärdiga källorna

Slutligen är valet av källor av en viss typ viktiga för den hårda nyheten. Eftersom den försöker hitta trovärdiga framtidsscenarior söker man ofta uttalanden från ministrar, myndighetspersoner, experter och andra elitkällor (Brune, 2004, s. 70). Och genom att välja den objektiva stilen har man redan signalerat att det handlar om en ”viktig” och relevant nyhet. Enligt medieforskaren Teun van Dijk finns det en slags hierarki bland källor som journalisten upprätthåller och som bygger på hur deras pålitlighet uppfattas (News as discourse, 2009).

Elite sources are not only considered more newsworthy [...] but also as more reliable as observers and opinion formulators [...] in a report about strike, the director of a firm and the union leader will be quoted as sources much more often than the individual striker.

News as Discourse, van Dijk, 2009, s. 87.

Långt ner på den hierarkiska skalan står ”vanligt folk”. Fairclough menar att i de fall de syns i nyhetssammanhang är det för att ”typifiera reaktionen på nyheten”, men aldrig som källor. Till skillnad från offentliga personer får de tala om känslor och erfarenheter men inte om åsikter. Resultatet blir att den dominerande synen på världen blir etablissemangets. Han ser också den stora tilltro som nyhetsjournalisten har för de officiella källorna (regering, myndigheter, polis, organisationer, akademiska experter och så vidare) och att man använder dem systematiskt som ”fakta” (Fairclough, 1995, s. 38f).

Det här ser medieforskaren Anders Sahlstrand (De osynliga, 2000, s. 95) som ett problem eftersom nyhetsproduktionen standardiseras om samma källor hela tiden får uttala sig. Problemet menar han är att standardisering, och upprepningen leder till att mediets oberoende minskar.

I rapporteringen om flyktingar lider TT:s nyhetsbevakning av samma brister som annan journalistik (Brune, 2004, s. 51). Bland annat för att man på grund av tidsbrist inte hinner söka andra än myndighetskällor. Den rådande diskursens bild av hur barn förväntas uppföra sig eller representeras i medierna följer samma spår. Även här är just valet av källa påtaglig. Till största delen väljer man att utesluta barn helt eller använda dem för vuxnas politiska syften. De är illustrationer av vuxnas ideologier rörande barn och får oftast aldrig uttala sig i vuxna nyheter. Istället utgör de en ”lidande bakgrund” (Rönnerberg, 2010).

3.3 Om uppdelning, särskiljande och exkluderande

Det finns system eller ”metoder” inom mediebevakningen som leder till att man diskursivt särskiljer olika grupper i samhället. Det kan vara en följd av mediers behov av att följa vissa berättartekniska former som skapar roller eller funktioner där dikotomier och konflikter är väsentliga. Att dela upp människor i olika grupper för att generalisera och kategorisera är en förutsättning för att kunna rapportera enligt

principen om den hårda nyheten, men i rapporteringen av ”ensamkommande flyktingbarn” stöter den på diskursiva problem. I TT:s bild krävs en sammanfogning av bilden av barnet och bilden av flyktingar/”invandrare”.

I SOU 2007:102 *Svenska nyhetsmedier och mänskliga rättigheter i Sverige. En översikt för Delegationen för mänskliga rättigheter* skriver författaren Ylva Brune så här om mediernas möjlighet att styra bilden av hur vi ser på människor:

Dels har medierna makten att gestalta människor och grupper av människor på sätt som kan skapa identifikation och respekt eller tvärtom, avstånd, likgiltighet, motvilja. Därmed har mediernas utbud stor betydelse för hur vi förstår och klassificerar olika samhällsfenomen och för hur vi ser på olika grupper av människor och deras behov.

SOU 2007:102 Ylva Brune 2007, sid 13

”Vi och dem”- en konstruktion som distanserar

En tankemässig eller mental distans mellan grupper skapas genom att skilja ”oss” ifrån ”dem”. Kristina Boréus använder uttrycket ”othering”, och menar att “The less othering, the more identification with the Others and the more similarity is perceived. The more othering, the larger is the rapprochement and the more important do the differences between “us” and “them” appear”. (2001, s. 1) ”Othering” (sv. andrande) inträffar när en text handlar om någon – grupp eller person – som läsaren inte relaterar till som sig själv. De ”andra” blir ett objekt eller en stereotyp som inte kan påverka bilden av sig själva. Även positiva texter som skapar ett ”vi” och ”dem” är negativ i det långa loppet eftersom de ingår i ett sammanhang med grupp typer som skiljer ”oss” från ”dem” (Brune, 2000).

Ylva Brune (2004) resonerar om hur representationen av den Andra ursprungligen kommer från ett psykoanalytiskt tänkande där vår ”identitet blir synlig först när den avgränsas i förhållande till något annat, som är skilt från oss”. Hon menar också att det här är oskyldigt i sig men att vi väljer ut och överdriver skillnader så att den andra får ta över de drag som vi själva inte vill ha.

I SOU 2005:56 *Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sverige* (2005, s. 127), beskrivs hur forskningen visar att både svenska och internationella medier – av vana presenterar en ”vi” och ”dom”-indelning som följer etniska linjer, och att man rutinmässigt kopplar ihop gruppen med negativa ämnen som exempelvis brottslighet.

Jag tycker mig därför kunna fastslå att de bilder och föreställningar som forskningen redovisar skapar ett mönster av systematisk karaktär. [...] Stereotypa, ofta rasistiska föreställningar om invandrare och svenskar, anser jag således vara institutionaliserad i medierna. Detta innebär att synen på massmediernas roll som neutrala förmedlare, men också som granskare måste ifrågasättas.

SOU 2005:56, Det blågula huset, s.127

Stereotyper och generalisering

Att stereotypifiera är att förenkla och överdriva skillnader genom att bilda grupp typer som dyker upp, igen och igen. Stereotypen generaliserar och är en enkel konstruktion som bara karaktäriseras av några få laddade drag som oftast skiljer sig från det ideala. När man känner igen karaktären/stereotypen går tanken till hur karaktären förväntas vara. Ylva Brune menar att stereotypen finns i läsarens huvuden, och att texten man läser i tidningen inte explicit behöver referera till den grupp som avses i exempelvis en notis om brott. "[...] `vi vet` att det handlar om `invandrarkillar` i nyheterna om mobiltelefonrån och `vi vet` vilka det handlar om när polisen slår larm om kvinnor som lurar sig in hos äldre och bestjäl", skriver hon (2006, s. 95).

En annan typ av utpekande är kopplat till attribut och det som den kanadensiske professorn i antropologi och sociologi Erving Goffman kallar stigma. I *Stigma – den avvikandes roll och identitet* (2001) beskriver han det som ett slags tecken som grupper eller andra kan ha, och som gör att de avviker från det "normala". Goffman talar om kroppsstigma som handikapp eller utseende, eller karaktärsstigma som missbruk, brott eller vissa beteenden, ett attribut som är dåligt att förknippas med. Personen blir till sist bara det som stigmat är en symbol för. Gruppstigma kan vara klass, kön, etnicitet, och jag vill lägga till ålder, här ofta uttryckt i begreppet "barn".

Exkludering och diskriminering

Begreppet diskriminering är detsamma som negativ särbehandling. Precis som Michel Foucault såg hur utestängd särbehandlade människor har statsvetaren Kristina Boréus i bland annat boken *Diskriminering med ord* (2005) studerat hur man kan upptäcka diskriminering i olika textframställningar. Hon menar att ojämlikhet är en förutsättning för diskriminering och beskriver fyra typer av diskriminering som missgynnar grupper, där den första är en fråga om att bli utestängd från en diskurs och inte kunna vara med och påverka bilden av sig själv. För barn och unga i medier gäller ofta "osynliggörandet" när att man över huvudtaget inte tas in i det offentliga samtalet. På så vis skickas signaler att det är en grupp som inte är värd att lyssna till och alltså är berättigat maktlös. Att framställa någon på ett negativt sätt är nästa sätt att diskriminera. Boréus menar också att mediernas till synes "objektiva" rapportering ändå kan skapa negativa kopplingar. Ord som invandrare laddas med negativt innehåll, exempelvis genom att man knyter det till ickemänskliga händelser som "flyktingström" eller liknande. (Boréus K. , 2/2006). Att objektifiera är ett tredje sätt. När man uttalar sig om personer utan att de får ge sitt eget perspektiv. Den fjärde typen är då man ger förslag till negativ särbehandling. Det är vanligast inom myndigheter eller politiken, men även medierna kan bidra till det genom att rapportera positivt om förslagen.

3.4 Var kommer barnen in

Att beskriva vad ett barn är, kan tyckas onödigt, men bilden av vad ett barn är, förmår och vilken roll de spelar i det västerländska samhällsbygget har varierat genom historien. Den konsensus som råder idag upplevs så självklar att den sällan ifrågasätts. Laclau och Mouffe menar att när barn i vårt samhälle ses som en grupp som är olika andra människor på så många punkter etableras den här skillnaden inte bara lingvistiskt. De blir också en egen grupp med egna institutioner: daghem, skolor, biblioteksavdelningar, lekplatser och så vidare. ”Dessa egna rum är en del av vårt samhälles diskurs om barn” (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 42). Det de kan sägas beskriva är hur tanke och handling samverkar, att diskursen – som en social praktik – är både konstituerad och konstituerande.

Vem är barn?

Synen på barnet har så djupa rötter att vi inte tycks kunna se några alternativ, inte kunna tänka oss att de skulle ha andra egenskaper eller behandlas på andra sätt än de gör. Sådana självklara diskurser beskrivs som objektiva eftersom man inte ifrågasätter dem (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 44ff). Men även om ”barndiskursen” anses självklar, är den rådande diskursen alltså kontingent och även definitionen av ”barn” kan man förhålla sig kritiskt till. Skillnaden mellan en ettåring och en person på sju ton år är så stor att det i många fall inte går att samla barn som en grupp under annat än just myndighetsstrecket. Margareta Rönberg menar att begreppet barn kan stå för många olika saker (2006, s.11ff). Det kan vara en biologisk beskrivning – där man talar om spannet mellan födsel och pubertet. Det kan också vara en social definition – den fas då under vilken ”barnet inom familjens häng integreras i olika livsområden” (2006:11), eller en juridisk bild – tiden fram till självständigt straffansvar.

Inom framför allt lagstiftningen kan man alltså se att de förväntningar man har på unga människor inte följer åldersgränsen, utan istället rör sig utmed sociala och biologiska gränser, något som exempelvis tar sig uttryck i en bild som i juridisk mening inte är enhetlig. Lagstiftningens – och därmed samhällets – bild av barnet följer andra spår än myndighetsstrecket som vid sidan av rätten till grundläggande stöd och skydd via socialtjänstlagen – SoL och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga – LVU också innefattar andra gränser. Exempelvis väljer man att anpassa straffsatser och påföljder från 15 års ålder och uppåt och inte förrän vid 21 år anses man vara straffmyndig fullt ut. I skollagen har barn skolplikt mellan sju och 16 år om man inte dessförinnan gått ut årskurs nio. Att visa offentlig film för unga är tillåtet utefter en åldersskala från sju via elva till 15. Det finns även åldersbegränsningar för att köra moped, ta traktorkort, körkort för lätt motorcykel, samt annat som kopplas till förväntningar på den ungas förmåga i olika sammanhang. Man kan som 16-åring starta eget företag, men i en begränsad version där det krävs tillstånd från förmyndare. Även den gräns som kan ses som en anpassning till barnets biologiska utveckling, den mellan frivilligt sexuellt umgänge

och sexuellt utnyttjade, dras före 18 års ålder – gränsen mellan våldtäkt och frivilligt sex går vid 15 år.

Trots att vid en första tanke begreppet ”barn” alltså kan ses som objektivt är det uppenbart att det inte råder konsensus inom lagstiftningen som istället reglerar barns egna aktiviteter inom flera områden utifrån varierande åldrar. Samtidigt ges de institutioner eller myndigheter kopplade till dessa, möjlighet att ingripa i barns verklighet. Det här visar att trots att 18 år markerar gränsen mellan barn och vuxen är det en flytande skala som råder, manifesterad i de lagar som vårt samhälle bygger på och som i sin tur bygger på de tankar vi har om barn och deras förmågor och hälsa.

Rönberg menar också att barn syftar till individer som inte anses vuxna, men att det ofta blandas samman med begreppet barndom som hon anser vara en mer abstrakt term som beskriver den status som vuxna tillskriver de som man anser ännu inte vara vuxna. Rönberg hänvisar till Karen Coats – amerikansk doktor inom humaniora – och hennes artikel ”Keepin´it plural” från 2001 där hon menar att barn sorteras med utgångspunkt från olika discipliners föreställningar om barn och nämner bland flera andra exempelvis socialarbetarens bild av barnet som ett problem som ska lösas genom placering, och etniska gruppers barn som beskrivs som ”vittnen om ett smärtsamt förflutet, belägg för en tung samtid alternativt symbol för en hoppfull framtid” (Rönberg 2006:12). De här bilderna skulle också kunna beskrivas som diskurser, och kampen för att behålla diskursen (eller de olika diskurserna) ”låst” eller snarare vår önskan att tillsluta – det vill säga utesluta alla andra sätt att se på något ”är det som Laclau & Mouffe uppfattar som politik” (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 43). Vår bild – eller bilder – av barn skulle alltså kunna ses som en politisk fråga.

Rönberg (2006) menar dock, med hänvisning till etnologen och docenten Barbro Johanssons avhandling om barn och datorer *Kom in och ät! Jag ska bara dö först - att tanken på barnet som någon med speciella rättigheter bara är en av flera diskurser om barnet, och ser också hur rättigheterna begränsas utifrån bland annat vad den vuxna världen ser som ”mognad”* (2006, s.20)

Härför kan man alltså dra tanken vidare in i den kritiska diskursanalysen där man utgår ifrån att olika diskursiva praktiker återskapar och skapar ojämlika maktförhållanden mellan klasser, kön, etnicitet och ålder, som kan kallas ideologiska skillnader. I Laclau och Mouffes tankar om barnet som en objektiv och stelnad diskurs kan man se ”barnheten” som ett ojämlikt förhållande. Något som gör det lätt att gruppera, objektivisera och särbehandla dem vi kallar barn.

Barnet och Foucault - om tystnaden och uteslutandet i diskursen

Att dela upp hur man behandlar olika grupper, kan vara ett sätt att försöka skapa system för samhället att verka i. I *Diskursen ordning* (1993) trycker Foucault i sammanhanget särskilt på uteslutandet; han tänker sig att samhället försöker avvärja

hot och skapa kontrollerad ordning och kartlägger tre procedurer av sådana här uteslutningsprocedurer. Han kallar det själv ”de tre stora utestängningssystem som drabbar diskursen – det förbjudna ordet, avskiljandet av vansinnet och viljan till sanning”. Det är system som avskiljer det normala från det onormala, och genom att avgränsa oss blir vi själva tydligare. I *Övervakning och straff* (2006) talar Foucault om subjektet och objektet, bland annat genom att tala om filosofen Jeremy Benthams idé om panoptikon, ett upplyst fängelse byggt kring ett centralt kontrolltorn där vakten sitter osynlig och bevakar de internerade ur mörkret. Det skapar en självkontroll hos de intagna som gör dem till fogliga medborgare. Från panoptikon – där man själv är osynlig men kan se alla runt kring sig – blev (den intagne) individen, subjektet, någon man tittade på: ett objekt. På samma vis kan man se hur bevakning av de statistikförda kontrollerade ”ensamkommande flyktingbarnen” på de olika hemmen hanteras som objekt, exempelvis i medierna.

Även om Foucault inte direkt förde diskussionen om barnet i diskursen återkommer han ofta till skolan som samhällsinstitution för kontroll av dem, och som en slags förlängning av panoptikon (2006, s. 196ff). I sitt arbete med *Vansinnets historia* beskriver han också hur varje samhälle stöter ut människor som får symbolisera det otillåtna som ett steg i att särskilja från normalen. Även om barn inte kan ses som vansinniga, finns det förvånande många paralleller att dra. Både i tanken på kontroll, objektifiering och den utstötningsmekanism som han menar att tystnaden är (Nilsson, 2008, s. 25ff).

Det institutionaliserade barnet

Ett sätt för samhället att skapa den här kontrollerade ordningen menar han alltså är de institutioner som inrättas för syftet. Ett barn på institution för sällan tanken till något positivt. I Sverige har vi en lång historia förknippad med institutionaliserade barn, där det gemensamma boendet alltid kommit till stånd för att lösa ett problem. Barbro Holmdahl beskriver (2000, s. 80ff) hur man under 15–1600-talen i hela Europa inrättade institutioner för barn utan föräldrar, för att man ville undvika framtida tiggare och ”lättingar”. 1600-talets backstugor och fattigstugor hyste många barn och under 1700-talets senare hälft försökte man också placera barnen på landsbygden som fosterbarn. Under 1800-talet fanns arbetshus och så kallade correctionsinrättningar där ”lättingar och kringstrykande personer” placerades. Även tukthus där ”vanartiga” barn betraktades som brottslingar fanns och vid 1800-talets slut hade man inrättat skyddshem, en slags uppsamlingsplats för ”vanartade och vanvårdade gossar”.

Ett exempel i nutid är den utredning om vanvård på svenska barnhem 1950-1980 som tillsattes av regeringen 2006 och som i en SOU-delrapport - 2009:99 - beskriver hur den sociala barnvården fallerat (Utredningen om vanvård i den sociala barnvården, 2010). Drygt fyrahundra personer har vittnat om våld, övergrepp, hot och kränkningar under åren. År 1982 tog man bort begreppen fosterbarn och barnavårdsanstalt. Istället talar man nu om HVB-hem – hem för vård och boende. Barn som placeras där idag har ofta varit psykiskt illa eller har en asocial karriär av

något slag, och de hem som finns, förknippas fortfarande med någon slags behandling. Andra grupper som har en historia av institutionalisering är fattiga, lösdrivare, kriminella, sinnesjuka – samt: under senaste åren barn och unga som flytt. Medieringen av hur vissa områden är problemfyllda platser av kriminell natur – i kombination med vår bild av det institutionaliserade barnen leder lätt tanken till de hjälpsökande flyende barnen som kriminella.

Representationen av barnet i medier

Barn är generellt underrepresenterade i medier, enligt Cecilia von Feilitzen (2001) och det finns ett mönster som visar att man är mer underrepresenterad ju yngre man är. ”They are seldom seen, their voices are seldom heard, and adults in the media seldom talk about Children” menar hon (2001, s. 43).

Det är en allmänt accepterad tolkning att vår kultur – genom medierna – tydligt reflekterar makthierarkier genom hur mycket man får synas. Det i sin tur visar att barn – bland andra grupper – har ett lägre värde och att media på det här sättet utövar ett slags kulturellt förtryck. Dessutom följer vissa kategorier av barn andra vuxna hierarkiska grupper som också beskrivs mer sällan, exempelvis flickor, etniska och språkliga minoriteter (von Feilitzen, 2001).

Men även om forskningen av barn och medier är fragmentarisk finns vissa sammanhang där barn representeras i särskilda kontexter. En sådan kontext är våld och kriminalitet där barn kan vara både offer och förövare. Som kontrast finns det goda och oskyldiga barnet, men det är bilder som är vanligast inom reklamindustrin och fiktionen. Von Feilitzen konstaterar också att bilden av barnen eller frånvaron av barn troligen påverkar vuxnas tankar om barn. Även Mike Jempson talar om typer eller stereotyper av barn i medier: ”In the minds of too many editors and journalists – then and now – children are just ‘tragic victims, ‘cute little angels’, ‘nasty devils’ or simply just irrelevant to the adult world” (2010:9).

Också Gunvor Andersson kallar forskningen om barn och medier för fragmentarisk (2004, s. 25ff). Allt oftare vill samhället betona det starka, kompetenta barnet men i exempelvis medierna fokuserar man fortfarande barns beroende och behov av skydd, men också den unga förövaren. I en omfattande undersökning av hur pressen rapporterar om barns missgärning skriver hon:

I social barnavård kan det emellertid vara svårt att finna balansen mellan att lita till barns kompetens, ta reda på barns perspektiv och låta sig vägledas av barns inställning och samtidigt vara medveten om barns särskilda behov, beroende och utsatthet. Det är min gissning att även pressen [...] har påverkats av och påverkar synen på barn som å ena sidan aktiva och delaktiga (aktörer) och å andra sidan beroende och utsatta (offer).

Andersson, 2004, s. 28

I sin granskning ser hon att man sällan skriver om barn som förövare, man att när det sker är det i huvudsak notiser i lokaltidningen eller TT-notiser. Av de 17 aktuella

pressklippen i undersökningen var mer än hälften korta osignerade notiser i lokaldelen av *Sydsvenska Dagbladet* och *Skånska Dagbladet*. Till det kom sex notiser eller kortare artiklar som man tagit från TT (2004, s. 48).

Hon tycker att pressen har följt de etiska reglerna mer varsamt än hon kunde vänta sig, men förklarar det med att det kan bero på att hon granskat yngre barn, "eftersom samma varsamhet inte gäller tonåringar". Andersson slår också fast att det är rimligt att anta att den mediala bilden av den sociala barnvården också har stor betydelse för hur allmänheten uppfattar den.

3.5 Intersektionella perspektiv

Ett begrepp som är användbart i den här uppsatsen är intersektionalitet. Man kan beskriva det som ett sätt att se på hur olika former av diskriminerande ordningar samverkar genom att de tvinnas samman och förstärker varandra. Till att börja med måste man synliggöra maktrelationerna inom de båda grupperna.

I *Intersektionalitet – Kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap* (2005) menar Diana Mulinari, professor i genusvetenskap i Lund och Pauline de los Reyes, professor i ekonomisk historia i Stockholm att "Den simultana effekten av kön, klass, och etniska/ras"-strukturer är en central komponent i maktens konstituering". Till deras uppräknings lägger jag ålder eller kategorin barn/generation, och tittar på hur det intersektionella förhållandet ser ut mellan barn och etnicitet/ras". I frågan om "ensamkommande flyktingbarn" är den unga personen både barn och flykting, och konnotationen här kan vara att även unga "invandrare" har samma – underförstått dåliga – egenskaper som de man förmodar att vuxna invandrare har.

4. Metod och genomförande

4.1 Kvalitativ analys

Den forskningsmetod man väljer för sitt arbete bör naturligtvis anpassas till undersökningens syfte. I den kvalitativa traditionen utgår man från innebörder, egenskaper och karaktärer hos det material man granskar. Man kan granska underliggande kontextuella drag, genom att analysera de texter som ingår i undersökningen på djupet. Här står förståelsen i centrum (Boolsen, 2007). Den kvalitativa är av tolkande karaktär och lutar sig mot associationer och upplevelser av hur texten uppfattas. Enligt min mening fungerar det väl inom det kultursociologiska perspektiv där det här materialet befinner sig.

Kritisk diskursanalys

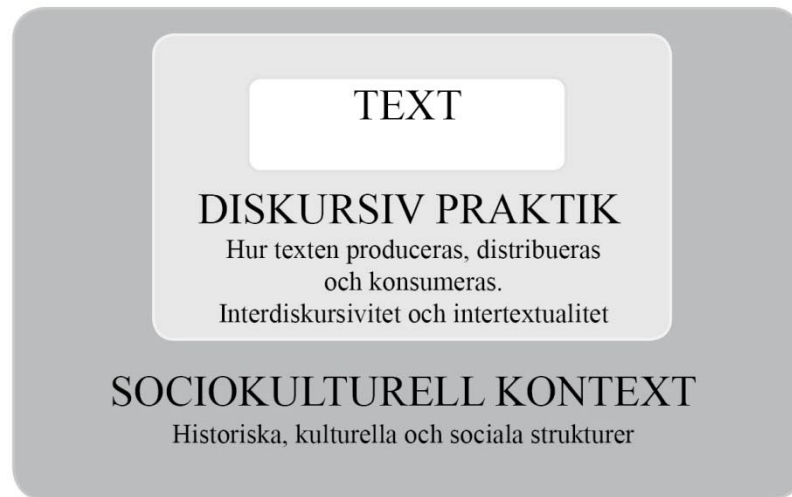
Analysen är gjord utifrån en diskursanalytisk ram där jag undersöker hur TT framställer "ensamkommande flyktingbarn". Diskursanalysen gör det möjligt att granska medietext med avseende på hur exempelvis sammanhang och kontext medverkar till både produktion och förståelse av texten, men också hur vanan får oss att acceptera de diskurser som används.

Inom diskursanalysen finns flera varianter, men genom valet att arbeta med den kritiska diskursanalysen rymms både teoretiska utgångspunkter, filosofiska hållningssätt och metod. Metod och teori är en sammankopplad enhet och båda delarna krävs vid en analys (Winther Jørgensen & Phillips, 2009).

Det finns också flera kritiska diskursanalytiska variationer, men den jag tar hjälp av är Faircloughs kritiska diskursanalys eftersom den både bidrar till att undersöka och ifrågasätta den eller de diskurser som rymms inom TT:s rapportering idag. Metoden utgår från texten som sedan kopplas till andra vetenskapliga förhållningssätt. De två väsentligaste dimensionerna kan ses som den kommunikativa händelsen (det språkbruk man använder – en intervju, ett tal, en text, en film) samt diskursordningen som kan beskrivas som summan av de diskurstyper som man använder inom en speciell social domän (Winther Jørgensen & Phillips, 2009).

Faircloughs modell

Figur 1. Faircloughs tredimensionella diskursmodell. Efter Boolsen M.W (2007)

Faircloughs modell beskriver diskursanalysen som tredimensionell och delar upp analysen i tre nivåer som består av text, diskursiv praktik och social praktik. Inom textanalysen arbetar man med lingvistiska verktyg, medan de två övriga nivåerna kräver att man tar hjälp av andra samhällsvetenskapliga teorier.

Texten - den textuella dimensionen

Texten är analysens empiriska material och kan bestå av skrift, bild eller tal som man undersöker lingvistiskt på olika vis beroende på behov och kunskap. Ord, meningar, metaforer och så vidare granskas i ljuset av den sociala praktik man vill undersöka.

Den diskursiva praktiken:

Här studerar man hur texterna byggts upp intertextuellt, om de bygger på kända genrer och diskurser men också på hur läsaren uppfattar eller använder sig av kända diskurser och genrer när de tolkar texten.

Diskurstyper består av diskurser och genrer. Genren är formen och kan kopplas till olika sociala praktiker. Exempelvis en nyhetsgenre, en reklamgenre eller en akademisk uppsatsgenre, medan diskursordningen är kopplad till vem som uttrycker den (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 73). Den tydliggör på något vis avsändaren och kan vara exempelvis en politisk diskursordning, myndigheters diskursordning – eller en speciell myndighets diskursordning, som polisens eller sociala myndighetens. Inom varje ordning finns olika diskursiva praktiker – diskurser – som man kan känna igen.

Den sociala praktiken:

När man undersöker den sociala praktiken berör man frågor som maktstrukturer och ideologier. Här krävs det att man använder sig av kulturteorier eller sociologiska teorier i sin analys. Det sker genom att man analyserar ordval, meningsbyggnader och så vidare med utgångspunkt från teorier som menar att språket även är konstituerande, att det har betydelse för våra värderingar och vilka val vi gör (Winther Jørgensen & Phillips, 2009). En analys av exempelvis metaforer kan i ljuset från olika teorier avslöja hur vi ser på världen i kring oss, men också hur vi värderar olika företeelser (Fairclough, 1995).

Diskursanalysens svaga sidor

En svaghet med diskursanalysen beskrivs emellanåt som att det är svårt att veta var gränsen går mellan analysen av den sociala praktiken och den diskursiva analysen, något som jag valt att se som en flexibilitet och en möjlighet för att kunna arbeta på ett kreativt sätt (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 93). Inom diskursanalysen finns ett stort antal möjligheter vid valet av analysredskap, beroende på hur det material man vill granska ser ut, och vad syftet med undersökningen är. Man kan säga att den diskursanalytiska ansatsen utgör en rörlig process, där del läggs till del och vartefter analysen framskrider utvecklas förståelsen.

4.2 Om hur undersökningen genomförts

Valet av att granska de flyende barnen utifrån just TT:s texter är – dels den genomgripande påverkan en nationell nyhetsbyrå kan ha på landets redaktioner, dels eftersom deras nyhetsproduktion skiljer sig från andra redaktioners sätt att producera nyheter, så tillvida att man inte har ett medium med en särskild målgrupp att rikta sig till. För att kunna interagera med annat material – andra texter, bild och grafik – på de flesta publicerande redaktioner i Sverige arbetar man medvetet med att vara generell i sina texter, något som skapar en viss linje i vad man ser som ”fakta” eller ”objektivt”.

För att få bredd på de texter som skulle analyseras valde jag att använda material som producerats under en längre period. I önskan att få en aktuell bild föll valet på tiden från 2007 till idag.

4.3 Undersökningens empiriska material

Allt material i analysen består av text. Texterna har hämtats från söktjänsten Presstext eftersom där finns en sökfunktion där man har tillgång till enbart textmaterialet och kan välja att söka enbart på texter producerade av TT. På så vis har jag undvikit att få en bearbetad variant från någon av de tidningar som använder materialet. Eftersom TT uppdaterar sina texter löpande kan en nyhet släppas i olika

varianter eller grader av fördjupning. På det här visat har jag fått med alla varianter av en text och kunnat välja ut de sista som kunnat anses som mest fullständiga. Det slutliga urvalet har sedan gjorts för att det ska kunna representera det totala urvalet på ett bra sätt.

Genom att använda ämnesrelaterade sökord i Presstexts sökfunktion hittade jag 212 texter som var relevanta för undersökningen, och ur dessa valde jag slutligen 35, producerade mellan 1 januari 2007 och 20 april 2010. Tiden sattes dels för att begränsa mängden arbetsmaterial men också eftersom det var det första året då den nya ansvarsfördelningen mellan stat och kommun aktiverats och alltså skulle bli en lokal fråga, något som satte spår i den mediala bevakningen.

Urvalet har skett enligt kriteriet att texten ska vara relevant genom att det har sin utgångspunkt i just "ensamkommande flyktingbarn". Texter där uttrycket förekommit i ovidkommande sammanhang som exempelvis vid generella uppräknings eller i uppdaterade texter, dubletter och så vidare har valts bort. Jag har också valt bort det som kallas "dagens citat", en lista av utvalda citat.

4.4 Tillvägagångssätt

Genom flerfaldig genomläsning har det varit möjligt att söka efter teman inom vilka "ensamkommande flyktingbarn" förekommer. Dessa har i sin tur brutits ner i ytterligare underteman. Slutligen har tre diskurser/teman som slutligen framstod som tydliga granskats med avseende på att hitta mönster eller strukturer.

De undersökningar jag gjort har utgått i sin helhet från Faircloughs modell. I delar har jag använt ett antal verktyg – som introducerats i teoridelen – på samtliga texter i det empiriska materialet:

Genom att söka efter nodalpunkter och ekvivalenskedjor (Winther Jørgensen & Phillips, 2009) (Laclau & Mouffe, 2008) i alla texter har jag ringat in ett antal ord eller begrepp som de olika diskurserna definierar på olika – eller samma vis. På så vis har jag kunnat se om det råder en samlad bild kring vissa frågor, eller om någon diskurs "sticker ut" med en egen tolkning. Arbetet med nodalpunkter och ekvivalenskedjor har varit användbara som bas för hela materialet men utgör även detaljerat underlag till texten om "boende" 6.5 Huset där striden står.

En analys av källor har gjorts för att jag ska kunna skapa mig en uppfattning om hur fördelningen av elitkällor/vardagskällor ser ut. Därefter har alla muntliga citat granskats med avseende på modalitet. De viktigaste fynden har använts i kapitlet om källor.

Parallellt har också de i första hand skriftliga synliga källorna – både manifesta och icke uttalade – undersökts med avseende på intertextualitet. En manifest intertextualitet är uttalad, som en hänvisning eller ett citat. Jag har valt att göra en

analys av TT:s sätt att använda sig av intertextualitet, dels för att texterna påfallande ofta är av rapportkaraktär och inte har någon direkt händelse i centrum, och dels för att urvalet av vad som ska tillåtas beskriva de flyendes situation måste ses som ett ideologiskt val. Jag har inte gjort någon djupare analys men noterat synliga intertextuella kopplingar. Detta för att se vilka som får komma till tals i TT:s texter, men också för att upptäcka vilka ideologiska tankar man för vidare.

För att kunna undersöka hur diskurserna ser ut och vilka områden de agerar inom har en sammanställning av återkommande ord, särskiljande ord, fackord och uttryck gjorts, samt en genomgång av vilka agenter som finns med och vilka diskurser de verkar inom.

För att komma åt den underliggande ideologiska bilden av TT:s utgångspunkter när de konstruerat bilden av ”ensamkommande flyktingbarn” har jag slutligen gjort en metaforanalys där jag granskat så kallade inaktiva metaforer.

I min tolkning har jag sedan sammanfört de olika delanalyserna och temana för att se om och hur de påverkar varandra. Eftersom kopplingen mellan barn och flykting är svår att rent tematiskt hitta en form för har jag i den teoretiska delen av uppsatsen en bred framställning av olika teorier och teoretiska ansatser. På så vis har jag kunnat föra en diskussion kring den helhet som är svår att fånga annars.

4.5 Forskningsansats

Vi påverkas av våra egna värderingar, erfarenheter och den kunskap vi har. Därför finns heller inte något ”entydigt” sätt att göra en sådan här undersökning. I mitt arbete som journalist har jag arbetat med material för barn och är intresserad av hur massmedierna förhåller sig till barn, dels ur ett etiskt perspektiv, men också utifrån ett demokratiperspektiv. Min egen förförståelse – även min kunskap om ord och begrepp jag använder – har lett till att jag förstår sammanhangen på ett visst vis, något som gör att undersökningen inte kan anses fri från värderingar.

Den kvalitativa analysen vill – vid sidan av sökandet efter mönster i texten, också förstå vad mönstren står för. Vid sidan av den kritiska ansatsen ser jag alltså en hermeneutisk ansats i mitt arbete. Jag kan inte – varken i det mönstret jag ser eller i den tolkning jag gör, ställa mig utanför mig själv när jag drar slutsatser, och – trots ett metodiskt och strukturerat arbete – har jag inte heller kunnat frikoppla mig helt från min förförståelse. Däremot har jag förhållit mig till den vid behov. Undersökningens ontologiska utgångspunkt är socialkonstruktivistisk, och har alltså ett förhållningssätt som menar att bilden av världen kan förändras genom de tolkningar som görs i olika sociala kontexter, och därmed också världen. Jag ser en sådan förändrare i medierna.

Jag kommer inte att sätta upp någon hypotes inför analysen utan låta undersökningen växa fram under arbetets gång i en process som influerats mer av ett

induktivt än deduktivt arbetssätt, även om den bygger på förförståelse och olika teoretiska utgångspunkter.

Via den diskursiva praktiken har jag försökt förstå hur genrer och mönster inom journalistiken och TT:s arbetsmetoder kan avläsas i sammanhanget, och kommer därför inte att ifrågasätta den enskilde journalistens intentioner eller metoder.

4.6 Att hitta undersökningens material

Eftersom studiens data omfattar så många texter som dessutom återkommer på flera ställen i texten – både med korta citat och som länge – anges vid korta citat ett unikt nummer kopplat till den artikel där man hittar citatet. I litteraturlistan hittar man de numrerade rubrikerna i anslutning till länkadresserna. Eftersom TT:s texter inte alltid har någon synlig författare används genomgående bara artiklarnas rubriker eller nummer.

Man hittar en artikel på något av följande vis: Gå in på www.presstext.se och sök på respektive rubrik eller ctrl+klicka på länklistan i källförteckningen. För att kunna se Presstexts material måste man vara abonnent.

4.7 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet kan beskrivas som en undersöknings pålitlighet. Eftersom en förhållandevis stor mängd material som dessutom producerats över en längre tid har använts, faller urvalet inom ramen för ett pålitligt undersökningsmaterial och de texter som valts bort har jag inte sett som relevanta för de frågeställningar som studien bygger på. För att öka tilltron till analysen har jag försökt att beskriva teorier, metoder och verktyg så tydligt som möjligt. En del bakgrundskunskap ligger i teorikapitlet medan metoder finns i det här kapitlet. Något följs också upp under analysens gång genom exempel eller förtydligande vid de val jag gjort.

Slutligen har jag varit noggrann med att de citat eller exempel jag använt för att stödja eller fördjupa ett argument har tagits ur ett sammanhang där de står för den mening som jag ger dem i mitt material.

Vad beträffar validitet – om jag verkligen undersöker det jag menar att undersöka – ser jag att den diskursiva metoden varit användbar för att komma under ytan på texterna som används. Den har också kunnat ta fram svar på de frågeställningar som undersökningen bygger på.

Jag har också noggrant valt ut verktyg som varit meningsfulla för syftet i analysen, samt kompletterat analysen med teorier och bakgrundsfakta som är relevanta för de frågeställningar jag utgått ifrån.

4.8 Relevans

Idag används ofta yrkesetiska regler för att hindra att barn tar publicistisk skada av ovarsam rapportering, men samtidigt kan den försiktigheten begränsa annan bevakning av barn och ungdomar än sådan som väcker stor uppmärksamhet. Underrepresentationen av barn och unga i medier är känt, och forskning visar att den fragmentariska bild som finns, presenterar barn i likartade roller (von Feilitzen, 2001) Även flyktingar och ”invandrare” är underrepresenterade (Brune, 2004, s. 18). Jag har velat veta hur TT gör när de här bilderna ska sammanföras och gemensamt mynnar ut i det ”ensamkommande flyktingbarnet”, den bild som sedan går ut till de flesta av landets nyhetsredaktioner.

TT:s roll som nyhetsproducent och leverantör måste ses som mycket betydelsefull för hur rapporteringen i andra medier formas. Även om ett embryo till diskussioner om barns delaktighet i medier har börjat ta form, är det viktigt att följa upp hur barn, och frågor som rör barn och unga – bevakas. Därför ser jag min undersökning som ytterst relevant.

4.9 Etiska hänsyn

För att ta hänsyn till ”vanliga” personer där de förekommit i texterna, har jag i möjligaste mån tagit bort deras namn där det inte varit nödvändigt för förståelsen av texten. Däremot har offentliga personer fått stå kvar med sina namn.

5. Det här skriver TT om

Trots att diskursanalysen inte sätter fokus på innehållet i de texter som undersöks kan det vara lättare att ge en bild om man känner till olika händelseförlopp. Särskilt gäller det i undersökningar som rör den diskursiva praktiken. Därför följer här en kort sammanställning av innehållet i de 35 nyhetsartiklar som valts ut för analys:

5.1 Undersökningens empiriska material

1. Alliansen vädjar för ensamkommande

Det är svårt att få kommuner att ta hand om barn som kommer ensamma till Sverige. Cirka 200 kommuner tar inte emot några barn, och migrationsministern skickar nu brev till allianspartierna i landet och vädjar om att de ska ställa upp.

2. Allt fler ensamkommande flyktingbarn

Allt fler barn kommer ensamma till Sverige. Somaliska och afghanska barn har blivit allt fler. Från Irak kommer inte lika många längre och man tror att "signalen har nått ut" att man inte självklart får stanna i Sverige. Det sprider sig i smugglingskretsar. Det finns nu god möjlighet att ta emot barn.

3. Flyktingbarn anmäler behandlingshem

Två ensamma barn anmäler genom sin gode man kränkningar på ett behandlingshem. De har placerats på ett hem för ungdomar med psykosociala problem och utsattes för mobbning och ska bland annat ha tvingats ta svartjobb.

4. Fler unga afghaner söker asyl

Antalet afghanska ungdomar blir fler, men man vet inte varför. Nästan alla är pojkar. Liknande tendens har man set i Storbritannien.

5. Fler ska ta emot asylsökande barn

Ankomstkommunerna utökas från fyra till sex. Migrationsverkets generaldirektör hoppas att fler kommuner ska ställa upp på att ta emot barn, speciellt sedan "diskussionerna kring Vellinge". Verket kan tvinga kommuner att ta emot och man ser att barnen som kommer blir allt yngre.

6. Fler kommuner tar emot flyktingbarn

Ytterligare elva kommuner har skrivit avtal med Migrationsverket. Men det räcker inte. Migrationsverket har svårt att få kommunerna att teckna avtal varför man har infört en bonus. I Eskilstuna har man skrivit avtal men är oroliga för hur barnen ska kunna bli självförsörjande i framtiden.

7. Fler kommuner tar emot asylbarn

Fler kommuner har skrivit avtal med Migrationsverket och man har nu löst problemet. Att man valt att "hänga ut" kommuner som inte tar sitt ansvar tror man har påverkat. En utpekad kommun protesterar och menar att man inte kontaktats.

8. Fortsatt fler ensamma flyktingbarn

Det ökande antalet barn fortsätter att pressa kommunerna. I Malmö tar man till hotellboende, och få barn är på väg ut till permanenta kommuner. Det är en extrem situation och Migrationsverket fortsätter att vädja till kommunerna. Fler kommuner måste vara med och "dela bördan".

9. Bakgrund: Fler ensamma flyktingbarn

Allt fler barn kommer till Sverige. Sedan lagändringen har kommunerna problem med att ta emot dem. I Malmö har "barnhem" öppnats, och i Mölndal har ett behandlingshem stängt efter våld och rasism på hemmet.

10. Förslag för metoder för flyktingbarn

Efter en kartläggning ute i kommunerna bestämmer sig Migrationsverket och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för att förbättra mottagandet av barnen. Genom enkäter och seminarier i har man sökt punkter att förbättra, och slutsatserna blir att man behöver bättre, redskap, kunskap och resurser för att hantera barnens särskilda behov. Även stödet till gode människors liksom metoder för att fastställa barnens ålder. Dessutom vill man förtydliga rutinerna för hur man ska handla om ett barn försvinner.

11. Inte bara Vellinge vägrar

Fler barn anländer till Sverige, och Migrationsverkets generaldirektör menar att alla kommuner måste hjälpa till. Fokus ligger på Vellinges ovilja att ta emot barn, men Vellinge är inte ensam. Om inget händer måste åtgärder vidtas.

12. "Gör undantag för flyktingbarnen"

I en debattartikel i Svenska Dagbladet värdar företrädare för Unicef, Röda Korset och Svenska Kyrkan för barn som skickas tillbaka till Malta, där mottagningsförhållandena är "undermåliga".

13. Kommuner kan tvingas ta emot barn

Regeringen överväger att tvinga kommunerna att ta emot asylsökande barn. För få kommuner tar emot barn och de borgerliga kan tänka sig att lagstifta. Antalet barn blir allt fler.

14. Kommun slipper utredningskostnad

Migrationsverket tvingas ersätta Solna stad för utredningar av ensamkommande. Mottagningssystemet fungerar bra, men barnen får stanna för länge i ankomstkommunen och måste därför utredas.

15. LVU kan skydda barn från Kina

Minst 90 barn från Kina har försvunnit från Migrationsverkets anläggningar. Man anser att det är organiserat och diskuterar vilka åtgärder man ska sätta in, och överväger att använda LVU.

16. M-ledning läxar upp Vellingemoderat

Moderaternas partisekreterare har i ett brev till landets moderata kommuner och även påtalat för den moderata ledningen i Vellinge att man ska vara aktsam med språket. Alla kommuner uppmanas att teckna avtal.

17. Många fler ensamma flyktingbarn

En ny flyktingprognos. Man har svårt att få fram platser i kommunerna och antalet flyktingar blir fler. Migrationsverkets generaldirektör intervjuas och meddelar att systemet riskerar att gå sönder om man inte kommunerna "kommer loss".

18. Många fler ensamkommande barn

En ny prognos om "ensamkommande flyktingbarn" har publicerats. Trots akut behov av platser för barnen är Migrationsverkets generaldirektör optimistisk och tror att "systemet" kommer att vara i balans inom kort. Man har begärt mer pengar 70 miljoner, från regeringen.

19. M i Vellinge svänger om flyktingbarn

På ett extra möte i kommunfullmäktige i Vellinge har man diskuterat mottagande av flyktingbarn. Man väckte nationell uppmärksamhet sedan man "rasade" mot att ett boende placerats i kommunen. Två opinionsundersökningar visar dock att Vellingeborna inte delar ledningens inställning. Migrationsministern är nöjd.

20. Minister vädjar för flyktingbarn

På modernarens rikskonferens delar migrationsministern ut flygblad där han vill påverka politikerna att få sin hemkommun att ta emot barn. Han erbjuder sig att komma till alla andra parters stämmor för att prata i fråga.

21. Osäkert mottagande för flyktingbarn

En undersökning om hur mottagandet av "ensamkommande flyktingbarn" ser ut har gjorts. "Släktinghem" fungerar inte och att barnen riskerar att utnyttjas. Regeringens samordnare lägger också fram sin rapport som talar om att nya kommuner som kan tänka sig att ta emot barn. Flera kommuner är oroliga att Sverigedemokraterna ska "spelas i händerna", men migrationsministern ser löftena som ett tecken på att det fungerar med frivillig anslutning.

22. Pojke dränkte in sig med tändvätska

En pojke på ett asylboende dränker in sig och sitt rum med tändvätska, han upptäcks och omhändertags för vård.

23. Platsbrist för ensamma flyktingbarn

En ny prognosrapport. Det saknas platser och fler blir barn kvar i ankomstkommunerna.

24. Rikslarm efter saknad 16-åring

En 16-årig flicka från Indonesien försvinner från ett boende i Sundsvall. Personalen slår larm när hon inte återvänder efter att ha varit i stan för att lämna igen en bok på biblioteket. Polisen utfärdar rikslarm efter flickan.

25. Bakgrund: Svängde om flyktingbarn

En återblick: När ett vårdföretag placerade ett boende i Vellinge protesterade den lokala moderata ledningen. M-ledningen i Stockholm tillrättavisade dem och sedan barnen var på plats vände Vellingemoderaterna. Man kommer att ta emot fem till åtta barn.

26. S Flyktingförslag väcker frågor

S i Stockholm vill att det ska bli obligatoriskt att ta emot flyktingbarn och föreslår att en "lex. Vellinge" ska tvinga kommunerna. Man föreslår också ett utjämningsystem mellan kommunerna. Migrationsministern menar att tvång skulle få förfärande resultat.

27. Samarbete ska stoppa handel med barn

Barn från China försvinner från Migrationsverkets asylhem, men sedan Kina skärpt kontrollen har barnen slutat koma. En handlingsplan har tagits fram av de kommuner som är berörda, och uppmanar personal på boenden att larma.

28. Spänt inför flyktingbarnens ankomst

En Vellingebo känner sig påhoppad sedan kommunen ska ta emot barn. Allt är förberett på boendet, men man väntar tills pressuppbådet utanför boendet ska försvinna innan man tar dit några barn.

29. 22 får jobb med ensamman flyktingbarn

Sedan regeringen vädjat till kommunerna om att ta emot fler barn tar Skellefteå beslut att välkomna barn. 22 arbeten skapas i Luleå.

30. Bakgrund: Vellingebor togs på sängen

Ett vårdföretag öppnar ett mottagande i Vellinge, och reaktionerna på ett informationsmöte blir kraftiga. Kommunalrådet talar om sammanbrott för svensk flyktingpolitik. Moderaternas partisekreterare uppmanar kommunerna att skriva avtal om flyktingmottagande. Och kritiserar samtidigt uttalandena i Vellinge som olämpligt. M i Skåne har uppdragit på kommunalrådet att försöka få fler Skånekommuner att ta emot barn.

31. Telefoner spår i jakten på försvunna

Ett tjugotal kinesiska flickor har försvunnit från ett boende och polisen tror att något brottsligt ägt rum. Man söker nu ledtrådar i de saker barnen lämnat efter sig, datorer, pengar och telefoner. Man har också kontaktat internationell polis.

32. 16-åring misstänkt för mordbrand

En pojke på ett boende hade ”dragit ihop lite kläder” och tänt eld. Pojken är polisanmäld och misstänks för mordbrand.

33. Kommuner kräver möte om flyktingbarn

I ett gemensamt brev till Migrationsverket kräver fyra ankomstkommuner att få träffa Migrationsverket. Man är missnöjd med mottagningsverksamheten sedan den ökat. Man anser att verket misskött sin uppgift och att man ”vältrat över” ansvaret på de fyra kommunerna.

34. Kd-politiker hoppar av efter hot

En politiker som föreslagit att man ska ta emot flyktingbarn har hotats, och valt att hoppa av för att skydda sin familj.

35. Vellingebråket splittrar M i Skåne

Bråket om flyktingbarnen skapar motsättningar inom Skånemoderaterna som inte delar Vellingemoderaternas åsikter.

6. Analys och resultat

6.1. Barnen som hotar Sverige

Min analys av hur barnet representeras i TT:s texter har mynnat ut i ett antal teman som är tydligt problemorienterade. Samtliga visade upp de flyende barnen/ungdomarna som problem relaterade till vårt samhälles välbefinnande. Dels som hot mot Sveriges ekonomi och säkerhet, och därmed landets stabilitet, och dels som praktiska administrativa eller individuella problem. Här fanns visserligen en smärre mängd artiklar där barn presenterades i samband med exempelvis barnrättsorganisationer som kopplar barnens behov och rättigheter till FN:s konvention om barnets rättigheter, men även de relaterade alltid till våld, övergrepp eller andra faror.

Två av händelserna som TT valde att rapportera om kunde även tolkas som att barnet haft en viss enskild styrka eller möjlighet att påverka: unga pojkar som agerar genom sin gode man, samt rapporteringen om grupper av barn från Kina som till synes frivilligt försvunnit från Migrationsverkets ankomstkommuner. Men även här skedde rapporteringen utifrån ett problemperspektiv. En kort text rörde hur arbetstillfällena på ett boende ökade sedan kommunen taget emot fler ”ensamkommande flyktingbarn”. Men utgångspunkten var fortfarande de flyendes behov av hjälp.

Inom det övergripande temat: problem – som var tydligt i samtliga texter, blev tre underteman tydliga; barnet som hot mot ekonomin (ett praktiskt förvaltnings- eller politiskt problem), barnet som offer eller förövare (som direkt hot mot sig själv eller andra människor), och slutligen som hot mot samhällets trygghet (en säkerhetsrisk med koppling till kriminalitet). Ofta rör den här rapporteringen unga som bor på olika boenden. I huvudsak unga pojkar som är äldre än 14 år. Vissa artiklar tar upp fler teman.

Förklaringarna till de här tre problembilderna: barnet som ekonomiskt problem, som offer och som ett problem för säkerheten var uttryckta både implicit och explicit. Vid exempelvis intervjuer som rör ekonomiska uppgörelser mellan stat och kommun framkom tydligt att de flyende unga är en ekonomisk börda, medan rapportering om människosmuggling och eller polisingripanden istället bildar kedjor av associationer där de framstår både som offer och risker. Det mest uttalade temat är det som kopplar till förvaltning och ekonomi.

(Siffror inom parentes anger min numrering av artiklar)

Barnet som hot mot landets ekonomi

TT:s rapportering om barn och unga som flyr till Sverige handlar i huvudsak om konsekvenser för stat och kommun, och man använder begrepp som kan höra hemma vid vilken förvaltning som helst. Artiklarna beskriver situationen i termer av ekonomi, statistik, juridik och administration. Att allt fler "ensamkommande flyktingbarn" anländer till Sverige är ett centralt tema i TT:s rubriker i frågan, och vi förutsätts förstå den kontext som anger att "många" och "fler" i sammanhanget är ett problem.

Exempel på rubriker som beskriver mängd:

Bakgrund: Fler ensamkommande flyktingbarn (9)

Fler kommuner tar emot flyktingbarn (7)

Fler unga afghaner söker asyl (4)

Fortsatt fler ensamkommande flyktingbarn (8)

Många fler ensamkommande flyktingbarn (17)

Men problemen uttalas även explicit emellanåt: "Enligt många kommuner har den ekonomiska ersättningen inte varit tillräcklig. Migrationsverket har därför [...] infört en extra ekonomisk startbonus på 500 000 kronor för de kommuner som skriver på ett avtal innan årsskiftet"(6).

En stor del av texterna levererar också prognoser och statistiska beskrivningar av de unga som leder tankarna till matematiska och ekonomiska problem; exakta antal är angivna och uppställda så att de går att jämföra och beräkna. "Under första halvåret i år har 122 afghanska ungdomar utan vårdnadshavare sökt asyl i Sverige. 116 av dem var pojkar. Förra året sökte totalt 160 ungdomar under 18 asyl utan sina föräldrar. År 2006 var antalet 98 och 2005 endast 27[...]" (4).

Den dominerande delen av TT:s artiklar om "ensamkommande flyktingbarn" rör ekonomi och förvaltning, och vid sidan av artiklar som har "mängden barn" som huvudfråga ingår temat även i ett stort antal texter som har annan fokus. Prognoser, statistik, antal och så vidare ligger ofta med i en faktaruta eller som en ingång i texten.

Vi talar inte om den stora svenskfödda mängden barn i exakta siffror, istället kallar vi den barnkullar, åldersgrupper och så vidare. När vi talar om de som anländer hit som flyktingar sker det i exakta siffror. En och en kommer de och på så vis kan de också, en och en, beräknas och läggas in i matematiska problem som ska lösas. Ur ett befolkningsperspektiv är antalen försvinnande små, men när de synliggörs i ett ekonomiskt sammanhang får var och en prislapp. Däri inbjuds också läsaren att se på barnen som utgifter istället för som människor.

Vid sidan av den ekonomiska problembilden förekommer också ett antal artiklar där problembilden är annorlunda och där de flyende istället beskrivs som offer.

Barnet som offer – eller förövare

[...] children are often represented in relation to violence and victims, where children and young people both are perpetrators and victims, and where children are physically and sexually abused. The consequence is that young people often are represented as a problem and a threat, and that vulnerable groups are stigmatized without respect for their integrity, something which also occurs in connection with media's reports of war, catastrophes and starvation [...]

von Feilitzen, 2001, s. 44

Så beskriver Cecilia von Feilitzen hur barn i hennes forskningssammanställning presenteras. I några av rubrikerna nedan signaleras samma sak. Rubriken beskriver tydligt vad som hänt eller visar en koppling till fara och/eller utsatthet.

LVU kan skydda barn från Kina (15)
Telefoner spår i jakten på försvunna (31)
Pojke dränkte in sig med tändvätska (22)
Flyktbarn anmäler behandlingshem (3)
16-åring misstänkt för mordbrand (32)

Den rapportering som rör barnet som offer kan ses i två typer av TT:s nyhetstexter. Dels ”faktatexten” som ger en bakgrund till varför barnen flyr och där man tydligt uttalar vad som händer – eller kan hända – barnen i hemlandet.

Somalia är ett av världens fattigaste länder, härjat av inbördeskrig. Enligt en FN-rapport från i våras har våldet som riktas mot barn blivit värre under det senaste året. Barn våldtas, tvingas bli soldater och saknar möjlighet att leva ett normalt liv (2).

I det empiriska materialet fanns bara ett fåtal artiklar som på något vis valt att ta upp skäl till flykt. De talar om våldet mot barn generellt och har dessutom en förhållandevis hög stilnivå. De använder ett mer formellt språk än vad man gör vid exempelvis intervjuer eller i mer berättande text.

Dels förekommer ett antal i huvudsak korta händelsenyheter som rör enskilda barn som råkat ut för något eller själva ställt till med något. Vanligen är det polisärenden eller andra typer av ingripanden som utgör själva nyheten och som uttryckligen beskriver barnen som offer. Det gör att problemet inte bara berör det enskilda barnet utan också involverar de gemensamma samhällsfunktioner som aktiveras i samband med sociala problem eller kriminalitet.

Pojke dränkte in sig med tändvätska

En pojke vid ett asylboende för ensamkommande flyktingbarn i Eskilstuna dränkte på onsdagskvällen in sitt rum och sig själv med tändvätska. Han upptäcktes av personalen och omhändertogs för vård. Ingen människa skadades fysiskt men de övriga på asylboendet evakuerades, skriver Eskilstuna-Kuriren i sin nätupplaga (22) .

Texten om pojken som dränker in sig med tändvätska beskriver en desperat akt. Offret blir bilden av en möjlig förövare när texten också lyfter fram effekterna av de som var på plats och drabbades eller kunde ha drabbats. Han blir i samma nu offer och förövare beroende på ur man väljer att läsa händelsen.

Bilden av barnet som offer handlar också om försummelse från myndigheternas sida. Vanligtvis är det ett resultat av de problem som uppstår när man inte kan lösa frågan om hur eller var barnen ska bo.

Några kommuner [...] har öppnat speciella barnhem för ensamma flyktingbarn. Tanken är att barnen snabbt ska slussas vidare till familjehem i en mottagningskommun, men i praktiken blir väntetiderna ofta långa (9).

Att vara ensam, och inte vara välkommen eller efterfrågad är en av de bilder vi ofta förknippar med sårbara barn. Känslan av köer och väntetider som inte minskar skapar också en negativ känsla hos läsaren som inte presenteras någon ljusning. Ämnet bidrar till en känsla av obehag och att problemen är av högsta dignitet och allvarliga för landet blir tydligt då TT väljer ut representanter som får uttala sig om problemet med var man ska göra av alla barn. Kommunerna anmäler sig inte självmant och vi förstår att det kommer att krävas extraordinära insatser för att ta hand om dem. När Migrationsverkets generaldirektör Dan Eliasson kommenterar situationen kring hur man ser på problemen kring boendena markerar han tydligt att man från Migrationsverkets sida upplever frågan som svårartad: ”Nu är det riktigt, riktigt, riktigt, riktigt besvärligt”, säger han (17).

Men hotet mot det svenska samhället består inte bara i kostnader, förvaltningsbekymmer och barn som skapar problem i sin närmiljö. Ofta finns en kontextuell koppling mellan ”ensamkommande flyktingbarn” och olika typer av kriminalitet eller säkerhetssituationer.

Barnet som säkerhetsproblem

Rubriker som sänder signaler om instabilitet och risk förekommer inom flera områden. Ofta inom politiska sammanhang, men också underförstått i samband med åtgärder som man ser behov av, och som visar handlingskraft:

Rikslarm efter saknad 16-åring (24)
Förslag för metoder om flyktingbarn (10)
Kd-politiker hoppar av efter hot (34)
Spänt inför flyktingbarnens ankomst (sic) Malmö (28)
Vellingebråket splittrar M i Skåne (35)
Vellinge togs på sängen (30)

Även om barnen själva inte påstås ha utfört kriminella handlingar uppstår det oroligheter där de befinner sig:

I april stängde ett behandlingshem i Mölndal, där både flyktingbarn och ungdomar med kriminell bakgrund placerats. Stängningen föranleddes av uppgifter om våld och rasism på hemmet (9).

Genom att påpeka kopplingen till våld och rasism för vi in bilden av andra medierapporter. "Våld och rasism" lämnar öppet för individuella tolkningar, och även om de pojkar det rör inte själva tagit del, presenteras de i ett sammanhang som dessutom förstärks av att man sett det som rimligt att låta dem bo på samma plats som kriminella ungdomar.

Barn och unga – som visats i exemplen ovan – utgör i rollen som offer även ett indirekt hot mot säkerheten eftersom det finns ett samband med brott. Det tycks finnas en växelverkan mellan rollen som offer och förövare och medier tycks ha påverkats till att skriva på samma vis (Andersson, 2004). Unga människor som skadar sig själva eller reagerar på sin omgivning och därmed belastar andra blir en svaghet som också kan verka hotfull, något vi också känner igen från tidigare forskning (von Feilitzen C. , 2001). Texten nedan är ett exempel på den dubbla bilden:

16-åring misstänkt för mordbrand

En 16-årig pojke anlade på tisdagsmorgonen en brand på ett boende för flyktingbarn i Filipstad. Pojken fick lättare rökskador och fördes till vårdcentralen. Han är nu misstänkt för mordbrand.

Han hade dragit ihop lite kläder och tände på, sade [...] vakthavande befäl vid polisen i Värmland. Personalen kunde begränsa branden som släcktes snabbt av Räddningstjänsten.

Ingen av de boende på hemmet kom till skada (32).

Även om man här beskriver att pojken är misstänkt för mordbrand, förstår vi att hans val att tända eld där han bor, är riktat även mot honom själv. Att ingen kom till skada och det lite valhända försöket att "[dra] ihop lite kläder" och tända på ger inte bilden av någon förhärdad mördare. Han blir också uttalat ett offer för sitt eget agerande när han får rökskador och körs till vårdcentralen.

Det finns också fler outtalade hot som bygger på läsarens tidigare erfarenheter av hur medier brukar rapportera. Barn med psykiska skador kan i tanken lätt kopplas till den svenska mediebilden av att en stor del av det grova våldet utförs av psykiskt sjuka människor.

Eftersom barnen som flyr dessutom i huvudsak bor på olika typer av "hem" – boenden, gruppboenden, transithem och så vidare – är det lätt att bilden av det institutionaliserade barnet sammankopplas med brott eller andra problem (Holmdahl, 2000). Den tanken blir bekräftad av polisrapporteringen kring händelser på olika boenden. I förlängningen kan också en tankekoppling göras till rapporteringen om andra områden där "invandrare" eller flyktingar bor. I medierna presenterade som orosområden där det ofta förekommer våld och kriminalitet.

Med de flyende barnen finns ännu en kontextuell hotbild. Den bygger på att de nämns i samband med hotfulla situationer eller de omständigheter som de flyr från, utan att TT på något vis problematiserar deras behov av flykt. Istället rapporteras farorna och hoten som något som följer barnen in i landet. Man berättar exempelvis att allt fler unga afghaner söker asyl och att "en liknande tendens har märkts i Storbritannien. Enligt tidningen *The Guardian* vittnar ungdomar om dödshot från talibaner och påtryckningar om att delta i självmordsattacker" (4). Att det emellanåt rapporterats om att människor som kommit som unga till det nya landet senare begått grova brott kan skapa "bevis" för att barnen och ungdomarna som flyr också utgör en säkerhetsrisk. Detsamma gäller i förlängningen då man vid rapporteringen om en anmälan vid bråk på ett boende väljer att berätta att de som gjort anmälan kallats "taliban" och "att man tvingats äta förbjuden mat".

Bilden av att de barn som kommer hit utgör ett hot sker även genom att de associeras till "illegala flyktingar" och även om det inte uttalas kopplas den underförstådda bilden samma med uttryck som att man nu måste "avvisa flyktingar", "ge avslag på asylsökningar" och så vidare. Det ger också en bild av att man inte är behörig utan försöker "fuska" sig in i landet.

I TT:s texter sker ingen fördjupning, utan det man vill berätta levereras i huvudsak som en ren rapport eller som hårda nyheter. Det här kan ses som ett exempel på hur ett andrande går till, när texterna – i det som Foucault menade leder till distansering blir en bild av en grupp av "dom", som inte är den ideala bild "vi" vill känna igen oss själva i.

Det kan också göras en koppling till bilden av flyktingar som generellt opålitliga och kriminella. Ett exempel är i diskussionen om det så kallade ebo-alternativet – där barnen ordnar eget boende med hjälp av vänner eller släktingar. Man hänvisar till en undersökning som gjorts av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Migrationsverket.

Det största problemet med att ta emot ensamma flyktingbarn gäller dem som bor hos släkt och vänner [...] Inga minderåriga borde placeras på det här sättet. Det är inte rättssäkert. [...] I rapporten varnas bland annat för att barnen kan utnyttjas i människohandel (10).

Genom de stereotypa bilder av "invandrare" och flyktingar som kriminella "dom", som är vanliga i traditionell nyhetsrapportering går det lätt att skapa en tankekedja av flyktingar – boenden – kriminalitet – hot.

Barn som flyr till Sverige presenteras i TT:s texter som problem, och att problemen är allvarliga råder som sagt inte något tvivel om. Men det är inte bara generaldirektören för Migrationsverket som får möjlighet att uttala sig om läget. Många andra ”viktiga” och kända personers åsikter får höras, medan personal som arbetar med barnen och ungdomarna mycket sällan får uttala sig. Från barnen och ungdomarna själva är det tyst.

6.2 Aktörer i spelet om de ”ensamkommande flyktingbarnen”?

Så gott som samtliga synliga källor i de TT-texter som beskriver sammanhangen kring de flyende barnen springer på olika vis ur maktpositioner, oavsett om de är muntliga eller skriftliga. Att som media förena sig med den som har makt skapar också makt för mediet själv (Fairclough, 1995). Man kan tänka sig en maktspiral där media och maktpersoner gynnar varandra – i det här fallet på de ”ensamkommande flyktingbarnens” bekostnad.

Eliten talar i TT:s texter

De flesta muntliga källorna tillhör det som Sahlstrand (2000) kallar elitkällor: regerings- och riksdagspolitiker, höga chefer, kulturpersonligheter och präster. Exakt vad som är en elitkälla menar han beror på sammanhanget. Men hur man än väljer att definiera elitkällor är det tydligt att TT:s texter arbetar genomgående med att hitta just personer med makt som får uttala sig.

Det är inte bara vad man säger som skapar makt för de källor som släpps fram i medierna. Makt skapas också genom det utrymme som upplåts och genom den status personen som talar har (Sahlstrand, 2000). Det kan också bero på hur man tillåts tala, och vilken typ av kontextuellt stöd man får i sina uttalanden av mediet. Laclau och Mouffe (2008) menar att valet av ord, eller det sätt på vilket man uttrycker sig, säger mer om reporterns/avsändarens ideologiska uppfattning än själva texten.

Cirka hälften av källorna som förekommer i de respektive artiklarna är direkt kopplade till Migrationsverket. Min kartläggning visar också att den övervägande delen är elitkällor och att en stor andel utgörs av politiska uttalanden.

Maktlös omsorg

Hur mycket stöd reportern vill ge olika källor kan avslöjas genom ”graden av instämmande” (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 87). I min analys finns en tydlig bild av hur TT stöder sina källor. De fåtal privatpersoner som förekommer står längst ner på maktskalan, medan elitkällorna trängs högst upp.

I det empiriska materialet finns en enda privatperson som får uttala sig i rollen av sig själv och får säga är ”Det känns som ett påhopp”(28). Situationen i textens handling är inte smickrande för personen ifråga, men vid sidan av innebörden i uttalandet skickas även andra meddelanden till läsaren. En privatperson – en passiv åskådare som reagerar på en nyhet med känslor, signalerar inte mycket makt. Därifrån är det inte svårt att tänka tanken att dem som det handlar om knappt syns – de bör ses som maktlösa. I materialet har de barn och ungdomar som flytt till Sverige inte kunnat påverka den mediala bilden av sin situation.

Ett område som dessutom bara lyfts fram i begränsad omfattning i TT:s material är det humanitära. Här krävs att man har en elitposition för att få tala med kraftfull röst: Ärkebiskop Anders Wejryd, Svenska Röda Korsets ordförande Bengt Westerberg och Birgitta Dahl på Svenska Unicef skriver en debattartikel i *Svenska Dagbladet* som TT gör en nyhet på. De är alla elitpersoner av högsta rang, och uttalar sig dessutom i en tidning vars status stärker bilden av TT. Man väljer att citera: ”Sverige måste ta sitt ansvar och sluta skicka tillbaka ensamkommande flyktingbarn till EU-länder där de riskerar inhuman behandling. Det kräver [...]” (12). Det är ett bestämt uttalande som inte lämnar något alternativ. Här finns heller inte några reservationer för den åsikt och krav man framför.

Det finns ett slags ”mellanregister” av källor i materialet, som består av lokala källor som har något mer begränsad makt – och följaktligen får uttala sig på andra sätt – än eliten. När man i en annan text låter informationschefen på ett lokalt företag som ska ha hand om ett boende uttala sig uttrycker han sig så här: ”Vi vill ju inte att det ska vara det första som möter ungdomarna. Hela tanken är ju att här ska de få lugn och ro, att det (sic) ska kunna slappna av och bara vara, säger [...]”(28).

Genom att lägga in reservationer och tveksamheter i uttalandet, och genom att hålla det på en mer vardaglig, lägre stilnivå – visar man att det här inte är en person med makt. Genom att säga ”Vi vill ju inte” skapar man en reservation i sitt uttalande, och genom att citera när personen säger ”Hela tanken är ju” visar det att det här inte är ett hårt konstaterande, utan något som står öppet för alternativ. Att man ”ska kunna” slappna av, ger också en slags tillåtelse för andra möjligheter och andra åsikter.

På det humanitära området är det alltså stor skillnad mellan källornas status, och på hur TT berättar för oss vem vi ska lyssna med störst tilltro på.

Även andra grupper sorteras efter makt i rapporteringen om humanitära frågor. Man rapporterar om hur man kan försöka hindra att barn försvinner från boenden till något man tror är människohandel eller annan kriminalitet, får polisen större pondus i sitt uttalande än vad en person från omsorgen får.

”Vi har kontaktat kolleger i våra internationella kontaktnät. Söker ungdomarna asyl i något annat EU-land kan man dessutom jämföra fingeravtryck i det gemensamma fingeravtrycksregistret Eurodoc” (31), får sektionschefen för gränspolis i Stockholm säga, medan chefen för individ- och familjeomsorgen i samma fråga får fråga sig: ”När ska man låsa in ett barn och hur länge? Det är svåra beslut”(27).

Att framstå som tveksam och velig sänker uttalandets pondus. Här sker det genom att personen ställer en retorisk fråga, som man alltså inte förväntar sig något svar på, och man meddelar också att det är ett svårt beslut, att man inte har någon plan. Här är tydligt att TT ger mer stöd till polisen än till chefen på omsorgen. Meddelandet här blir alltså att polisen (som har kontroll över lagöverträdelser) är en viktigare källa än omsorgen (som tar hand om barnen).

Migrationsverket mest synligt

Mest stöd av de källor som TT släpper fram har det personifierade Migrationsverket. Här citerat i indirekt tilltal: ”Redan är läget i de fyra så kallade ankomstkommunerna [...] mycket ansträngt enligt verket. Där finns redan cirka 400 barn i tillfälliga boenden som väntar på plats i andra kommuner”(17).

I övrigt får ”verkets” anställa, chefen för prognoser och analyser uttala sig så här: ”Afgghanska barn är en annan grupp som ökat. [...] Bland vuxna flyktingar syns inte motsvarande ökning.” Man levererar säkra fakta och tydliga prognoser som presenteras utan tveksamhetsmarkörer.

En projektledare hos organisationen Swera får däremot i samma fråga säga ”[...] Jag har hört att många barn den senaste tiden kommit till Spanien [...]”. Hon får inte uttala sig med samma säkerhet, och återger dessutom hörsägen som inte får status av fakta. (2).

Maktens skriftliga källor

En stor del av TT:s rapportering om ”ensamkommande flyktingbarn” bygger på offentliga dokument – framför allt Migrationsverkets prognoser – som vid sidan av att utgöra egna nyheter, också finns med som källmaterial i form av faktarutor eller bakgrundssammanställningar. De finns också med i kontexten i huvuddelen av TT:s artiklar då man ”förklarar” situationer kring barnen. Exempelvis: ”Det ökande antalet ensamkommande flyktingbarn forstätter att pressa kommunerna”(8) bygger på ett tidigare prognosmaterial och bildar en ”faktafond” mot vilken resten av texten utspelar sig.

Det här sättet att bygga upp de egna artiklarna med hjälp av annat textmaterial kallas alltså intertextualitet, ett arbetssätt som TT gärna använder vid rapporteringen av de som flyr. Vid sidan av Migrationsverkets material finns också med något brev, artiklar samt ett flygblad som manifesta – uttalande – intertextuella källor.

En del av det använda eller tidigare använda texterna återkommer sedan i en intertextuell kedja och blir istället självklar bakgrundskunskap. Då berättar man inte längre varifrån påståenden kommer utan hanterar det som fakta. I exempelvis en av få bakgrunder till varför barnen flyr, beskrivs uttalat hur FN ser på situationen för barn i Somalia.

Enligt en FN: rapport från i våras har våldet som riktas mot barn blivit värre under det senaste året. Barn våldtas, tvingas bli soldater och saknar möjlighet att leva ett normalt liv (2).

Det återkommer senare som egen kunskap som man inte längre anger källa till.

En faktor är i alla fall utsattheten i Somalias huvudstad Mogadishu där barn våldtas, tvingas bli soldater och inte kan leva normala liv(23).

Att använda det man betraktar som sanning som egen kunskap är ett sätt att bygga upp sin egen trovärdighet.

Andra medier utgör också skriftliga källor. Som nämnts tidigare ligger det i TT:s arbetsmetod att byråns delägare/kunder ska bidra med eget material. I rewrites – omskrivningar av material – eller citat – hittar vi de två stora morgontidningarna *Svenska Dagbladet* och *Dagens Nyheter*, medan kvällstidningarna inte finns representerade. Lokala morgontidningar finns med som källor i framför allt händelsenyheter. Även *The Guardian* – brittisk ansedd tidning – citeras i andra led.

Ofta byggs det intertextuella kedjor kring medier. Ett exempel är ett brev som publiceras på debattsidan i *Svenska Dagbladet*, som TT därefter gör en nyhet på. Brevet som delvis kan anses vara en reaktion på tidigare medierade rapporter passerar därför flera steg innan det slutligen når mottagaren hos TT:s kunder (12).

Genom att rapportera vad andra medier lägger fram – och genom att välja de som har hög status – lyfts TT:s egen status. Dessutom skapas ett eget så kallat nät av material som kan återanvändas igen och igen (Sahlstrand, 2000).

TT använder också sina egna texter i ett slags ”cirkelintertextualitet” på samma sätt som med FN-texten ovan. Exempelvis i texter om situationen i Vellinge, som senare återkommer i förkortad version som bakgrund i andra texter och har då blivit ”fakta”.

Intertextualitet kan innebära förändring men kan också *hindra* förändring (Fairclough, 1995) (Winther Jørgensen & Phillips, 2009). Maktrelationer begränsar hur förändringarna kan ske. I det här fallet skulle kanske material från humanitära aktörer utmana den status TT byggt upp för egen del när man lierat sig med dem som talar inom förvaltningsdiskursen, och därför ger man i huvudsak fullt stöd till elitkällor.

För Migrationsverkets talan

Även den intertextuella kartläggningen visar alltså att det till stor del är Migrationsverkets agenda som presenteras i TT:s material. Rapporter, prognoser och undersökningar stammar till stor del därifrån utan att det ifrågasätts eller direkt problematiseras.

Genom tidigare forskning vet man att TT generellt använder elitkällor och i frågan om barn som flyr till Sverige görs alltså inget undantag. Dessutom används de källorna ofta som ”fakta”. Men ju fler elitkällor desto svagare inflytande har journalisten, så genom valet av källor får TT:s självständighet betraktas som låg (Sahlstrand, 2000). Hultén, Lugn och Thurén (1988) anser att TT ägnar sig åt så kallad ”megafonjournalistik” som de definierar som att ”bara en källa kommer till tals.” Enligt analysen finns inget skäl att revidera det.

Högst upp på trappan står alltså eliten, mest citerad och refererad till är Migrationsverket och dess personal. Långt ner står de som arbetar med de humanitära frågorna på lokal nivå. Längst ner står den enskilda medborgaren. Under nivån står de som allt handlar om, barnen och ungdomarna själva, som bara undantagsvis skymtar fram. TT:s objektivering av barn som flyr till Sverige är omfattande.

6.3 Elitens diskurser:

I min analys har jag kunnat ringa in ett antal diskurser som alla samverkar eller vid något enstaka tillfälle strider om att få definiera händelser och diskussioner om ”ensamkommande flyktingbarn”: Förvaltnings/myndighetsdiskursen, den polisiära-, den politiska-, och den humanitära diskursen.

Förvaltnings/myndighetsdiskursen

Som nämnt tidigare rör TT:s rapportering om barnen som flyr till Sverige i huvudsak konsekvenser för stat och kommun, och gestaltas generellt inom det jag valt att kalla en förvaltningsdiskurs. Här ingår ett antal diskursiva praktiker som ekonomi, statistik, juridik och administration.

De prognoser och beräkningar som används i rapporteringen ställs – på samma sätt som all diskussion om statliga medel – mot andra kostnader i samhället även om det inte uttalas. Vi vet att den ekonomiska rapporteringen från myndigheter handlar om våra gemensamma ekonomiska medel och texten förutsätter att vi har kännedom om det. Och bilden skiljer sig inte om vi rör oss från central till kommunal nivå. Även här rapporteras i huvudsak om förvaltningsproblem. Man fokuserar ofta ansvarsfrågor och den ekonomiska överenskommelsen mellan stat och kommun:

Kommunstyrelseordförandena [...] har i ett gemensamt brev till Migrationsverket begärt att snarast få träffa verkets styrelse i syfte att ändra arbetsordningen vid mottagning av ensamkommande flyktingbarn. Som följd av att Migrationsverkets mottagningsverksamhet är förlagd till de fyra kommunerna har dessa o pålagts ansvaret för det tillfälliga mottagandet av barnen [...] Han anser att verket vältrar över ansvar på de fyra kommunerna (33).

Även de flesta faktarutor eller så kallad Bakgrund: använder en förvaltningsdiskurs. Den ekonomiska diskursen ligger ofta inbäddad i statistiska beräkningar eller rapporter där det förekommer mycket siffror och exakta angivelser. Och precis som inom de juridiska och administrativa diskurserna är de en typisk del av hur man strävar mot ”det objektiva”.

176 asylsökande barn och ungdomar utan vårdnadshavare anlände i juni till Sverige, de flesta pojkar i åldern 16.17 år, Totalt 882 ensamkommande barn och ungdomar hade till och med juni sökt asyl i Sverige. Förra året kom 1510 ensamma barn och ungdomar till Sverige, 2007 kom 1264, och 2006 var antalet 820. Från den 1 juni 2006 är ansvaret fördelat mellan stat och kommun. Migrationsverket ser till att ensamma asylsökande barn får komma till mottagningskommuner, som ansvarar för barnens boende och omvårdnad och ersätts av staten för det. I slutet av maj var sammanlagt 1213 barn och ungdomar inskrivna i kommunernas boende för ensamkommande asylsökande barn. Kommunerna i anslutning till de stora inreseorterna Stockholm, Göteborg och Malmö [...] tar vid behov emot barnen i tillfälliga boenden.

Källa: Migrationsverket(8)

Även oron för barnen får beskrivas ur ett ekonomiskt perspektiv.

Däremot finns en oro för framtiden när det gäller möjligheterna för dem att bli självförsörjande. Det är därför viktigt att vi snabbt ser till att barnen kommer in i skolverksamheten så att de får samma förutsättningar som svenska barn att klara sig på egen hand i framtiden[...] (6).

Trots att man beskriver oron utifrån att de barn som flytt hit ska få samma förutsättningar som svenska barn, läser vi in det – inte som en rättighet eller möjlighet – utan som ännu en risk att skapa ekonomiska problem. Vinkeln i tidigare siffrerapportering samt förhållningssätt styr tanken.

Den problematisering som sker rör i huvudsak det merarbete som uppstår hos svenska myndigheter då barnen anländer. De gånger barnens behov av humanitär eller psykologiskt stöd berörs fokuserar man verkningarna utifrån ett förvaltningsperspektiv. Flykten och skälet till flykt berörs marginellt och kopplas till den procentuella ökningen av antalet barn som kommer. De blir ett matematiskt problem som distanserar från de mänskliga frågeställningarna.

Att skriva eller inte skriva avtal i kommunen är den fråga det oftast handlar om, och ofta är det siffror man diskuterar, inte individer, ” Det saknas 250 till 300 platser. Minst 15 kommuner till måste skriva på avtal för att täcka behovet” (6).

Både ordval och syntax understryker förvaltningsdiskursen:

”Praxisen syns också i statistiken över hur många barn som får avslag på sina ansökningar. Under hela förra året fick endast åtta procent av ensamkommande barn avslag. Av de ärenden som avgjorts hittills i år har 31 procent fått avslag” (2).

Genom att avslå ”ett antal” istället för att exempelvis skicka tillbaka människor, består distanseringen, och läsaren eller myndigheten har inte behov av att uttrycka sig i humanitära termer. Genom att använda det ekonomiska språket – och därmed ekonomiska värderingar – håller man de flyende barnen i ett ständigt underläge. Det finns bara möjlighet att rapportera om kostnadssidan, eftersom någon intäkt inte går att få. Då man rapporterar om ekonomiska överenskommelser mellan kommun och stat handlar det om att få en bonus eller undvika kostnader. Genom att göra den presentationen till norm måste också läsaren tänka i samma termer för att texterna ska bli begripliga. I ekonomiska termer blir då barnen alltid en belastning.

Ord, begrepp och stilnivå i de här texterna kan exemplifieras så här: vårdnadshavare, ökningen [är] markant, expert på asylprövning, (4), utöka antalet boendeplatser, utflyttningstakt, ansvaret fördelat mellan stat och kommun, inreseorter (8), täcka behovet, ekonomiska ersättningen, extra ekonomisk startbonus, skrivit på avtal, (6), År 2005 låg siffran på cirka 400, enligt en lagändring, mottagningskommun, stängningen föränleddes (9), I en ny prognos skriver [...] upp, en ökning med hela procent, jämfört med prognosen, tydliggöra behoven, möten med företrädare, nu revideras (17) andelen bifall på asylansökningar, uppskattade verket antalet barn, system i balans, vägledande dom, ursprungsländer, svenskt medborgarskap, uppehållstillstånd, anhöriganknytning (18).

Förvaltningsdiskursen kan ses som en del i en större myndighetsdiskurs där även den polisiära diskursen till viss del hör hemma.

Den polisiära diskursen

Kopplingen till våldet som barnen och ungdomarna flyr ifrån, liksom TT:s rapportering om hur problemen ska lösas, lyfts i rapporteringen ofta in i olika myndigheter, däribland polisen. Ofta väljer man att rapportera om misstankar om kriminalitet eller att systemen har utnyttjats.

Vidare behöver [...] efterforskningen av föräldrar och metoderna för att bedöma barnens riktiga ålder [utvecklas.] [...] När barn försvinner ur mottagningssystemet finns oklarheter i rutinerna som måste förtydligas. Dessa fall måste hanteras som om misstanken om brott föreligger [...] (10).

Trots att man i den här texten på ytan talar om hur man ska förbättra mottagandet, beskriver den istället hur man ska kunna avslöja oärlighet. Att exempelvis använda markören ”riktiga”, för att kunna bestämma barnens ålder, skapar en försvagning av tilltron till de barn som kommer hit, medan avsändarens förmåga att avslöja det blir tydlig och ökar på des status.

Men det finns också polisiära händelsenyheter där fokus ligger på beskrivningen av brott eller skada. De grundar sig på kortrapporter utifrån landet där källan vanligen är en lokalredaktion.

Exempel på ord och uttryck som kan kopplas till den polisiära diskursen: Åtal, förundersökning, anmäler grova kränkningar, arbeta svart, allvarliga beskyllningar, advokat (3) hot och trakasserier (34) lagliga vägar, lagstiftning, gränspolis, LVU, ingripa, smugglingen av barn, passagerarkontroll, brottslig verksamhet, offer för människohandel, misstänkt försvinnande, låsa in, utnyttjats sexuellt, (27) tvångsomhändertagande, i förvar, organhandelsindustrin, plågoandar, (15) brott, ledtrådar, kontaktnät, fingeravtrycksregistret, försvinnanden, (31) tvångsomhändertaganden, ligorna, och så vidare.

Att både den polisiära diskursen och förvaltningsdiskursen kan kopplas till myndighetsutövande gör att en del av den polisiära diskursen förhåller sig distanserat administrativt, men den inkluderar också ett mer konkret vardagsnära språkbruk som vid sidan av det administrativa maktspråket tydligt kopplar till kriminalitet och brott. De mer vardagliga formuleringarna skapar en närhet till det man berättar om och blir mer påtagligt för läsaren.

Att beskriva barnen och deras situation utifrån den polisiära diskursen gör att de problem man skildrar kring barnen också får en koppling till kriminalitet och något vi måste vara på vår vakt inför.

Den politiska diskursen

Den politiska diskursen är lätt att urskilja i materialet, delvis för att det finns politiska markörer som - (S), (M) – vid källorna, men också för att språket till stora delar skiljer sig från myndighetsspråket. Det kan illustreras genom exempel på hur rapporteringen om migrationsministern skiljer sig åt, beroende på i vilken diskurs han just befinner sig. Ofta som politisk aktör och ibland som representant för myndigheten. I samband med sin myndighetskoppling citerar TT honom när han har att ta ställning till hur man ska hantera frågan om kinesiska barn som försvunnit från ett ankomstboende:

Vad det beror på återstår att se. Men nu har vi läget under kontroll. En dialog med kinesiska myndigheter, kinesiska UD och flygbolaget Air China är inledd, den följer den procedur som gjordes 2004 då det här var aktuellt (15).

För att på moderaternas rikskonferens få gehör för sitt uppdrag att skapa fler kommunplatser för barnen, använder han flygblad för att nå ut och TT citerar ur hans text: Om ”alla kommuner tar emot 2-3 barn var så får alla barn en plats att bo på och en chans att börja sitt liv i vårt land [...] Alla har ett ansvar för de här ungas väl” (20).

Stilnivån är lägre och exempel är på ord och uttryck som kan kopplas till den politiska diskursen är: ”togs på sängen”, reagerade ilsket” ”svängt i frågan”, ”kommunmedborgarna”, ”det kan inte vara vårt fel” (7), ”uttalanden”, ”intern strid”, ”Skånemoderaterna”, ”flyktingpolitik” (16), uppmanas att driva frågan”, stämmor, (20) ”allianspartierna vädjar”, (1), ”riksdagsmännen har tröttnat”, (13), ”det föreslår”,

riksdagsledamoten”, ”inte kan jobba på det här sättet i Sverige” (15), ”i min värld”, ”rasade”, ”vädrade sitt missnöje” (19), gick i taket”, ”kände sig överkörd”, ”klubbades beslutet” (25).

Den politiska diskursen är ofta synlig i samband med diskussioner kring boenden och de avtal som ska skrivas mellan stat och kommun. Här strider man på ytan om förvaltning, men genom att låta den politiska diskursen tala, blir också frågan – precis som i en del av polisrapporteringen – konkret och påtaglig. Inom diskursen talar man ofta i termer som kopplar till missnöje och osämja, något som för en känsla av oro och strid in i rapporteringen.

Den politiska diskursen är tydligt avgränsad mot övriga diskurser, något som dock står i kontrast till den sista av de fyra diskurserna, den humanitära.

Den humanitära diskursen

Den diskurs som befinner sig i områden kring humanitära frågor i rapporteringen är den som är vagast. Den befinner sig inom konkreta områden kring barnen och deras behov likväl som i abstrakta frågor, men kan också anas i de övriga diskurserna. I den politiska, likväl som i den polisiära, och någon gång i förvaltningsdiskursen. Den är svårfångad och rör sig på flera plan i inom flera frågeställningar samtidigt.

Otydligheten kan ligga i att ingen ”äger” området i TT:s rapportering. Det är en diskurs som omfattar flera av agenterna i texterna och som måste anses som mindre tillsluten och alltså tillgänglig för flera agenter att använda sig av.

Stilnivån kan variera kraftigt och vara konkret...

Några har berättat att resan till Sverige tog flera år. De kan ha smugglats till Europa och sedan lurats. De utnyttjas och tvingas arbeta innan de klarar att ta sig vidare [...] (2).

... eller mer abstrakt:

Barn som kommit till Sverige via Malta har vittnat om undermåliga levnadsförhållanden och våld och kränkningar från myndighetspersoner (12).

Nyckelord och begrepp kan vara ”ta hand om ensamma flyktingbarn”, ”utsatt situation” (29), ”välkomna barnen”, ”våldet som riktas mot barn”, ”Jag har hört att många barn”, ”lurats” (2), ”skickar sina barn till främmande länder” (17), ”inhuman behandling”, ”undermåliga levnadsförhållanden”(12), ”omtumlande när de kommer hit” (8), ”utan sina föräldrar” (4), ”ska man låsa in ett barn”, ”svårt för personalen”, ”sängarna är bäddade”, ”kunna slappna av” (28).

Den förekommer inte alltid inom frågeställningar som har med barnets bästa att göra, utan kan exempelvis återfinnas inom den polisiära diskursen när man tar upp kriminalitet och så vidare. Det som i en humanitär kontext skulle visa på barnens

rättigheter och behov av hjälp, förvandlas i en förvaltnings- eller polisiär kontext till möjlig kriminalitet. Ett exempel är det här:

Vidare behöver [...] efterforskningen av föräldrar och metoderna för att bedöma barnens riktiga ålder [utvecklas.] [...] När barn försvinner ur mottagningssystemet finns oklarheter i rutinerna som måste förtydligas. Dessa fall måste hanteras som om misstanken om brott föreligger [...] (10).

Osynlig humanitär diskurs

Som tidigare nämnts framstår förvaltningsdiskursen som den diskurs som är mest fördelaktig för TT att släppa fram. Ändå är det märkligt att en fråga med så tydliga humanitära förtecken är så låst vid ett område som inte är att betrakta som just humanitärt. Man kan undra varför TT inte att istället söka informationen och stöd bland de humanitära – eller barnrättsliga organisationerna – för mänskliga rättigheter, utan låser sig i den nationella förvaltningsdiskursens. På så vis skulle också den humanitära diskursen bli tydligare, och enligt socialkonstruktivistiska principer kunna påverka de flyende barnens verklighet. Att man ser som sitt uppdrag att granska makten skulle kunna vara ett skäl, men då ingen granskning tycks ske, är frågan relevant.

Om man går vidare på spåret om ”mediernas uppdrag i en demokrati” kan man dessutom inom två områden se att en annan typ av bevakning skulle gynna både Svenska Journalistförbundets etiska regler och exempelvis Barnkonventionen.

6.4 Huset där striden står

Genom att kartlägga de fyra diskurserna har det varit möjligt att gå vidare och granska inom vilka områden de flesta aktörer vill vara med och agera, utöver de som kan ses som självklara. Ett område som står i centrum för TT:s bevakning är de olika boendena. I min analys av ord eller begrepp som flera diskurser ville låsa sin egen betydelse av var ”boende” de mest uttalade.

Foucaults tankar om särskiljandet utifrån normalt och inte normalt har sedan lång tid delvis manifesterats i hur vi grupperar de särskiljda så att de går att kontrollera. Exempel är då ”boenden” – ställen vi idag ser exempelvis åldriga människor, sjuka och/eller kriminella vuxna och ungdomar. Dessutom – vid sidan av de så kallade LVU-hemmen (LVU - Lagen om vård av unga) – där man kan placeras vid olika sociala problem, finns ytterligare en boendetyper där en speciell grupp av barn och ungdomar som institutionaliseras; de som flyr till Sverige. Det blir en del i det sätt där vi ser hur ”vi” och ”dom” delas upp, de barn och unga som bor på den här typen av hem blir ”deras” barn, behäftade med både etnicitetens och barnets stigman.

I min analys har just boenden av olika slag kommit att framstå som en symbolfråga kring vilken striden står. Alla diskurserna har sitt att säga kring just boendet, vare sig det handlar om ankomstboenden och enheter, eller det konkreta hus som ska bli de ungas hem tills de fyller arton.

Begreppet ”boende” delas upp i två tydliga spår. Ett konkret som rör händelser på det fysiska boendet, och ett mer abstrakt som rör antalet platser, problem och ekonomin och förvaltningen av barnen. Här pågår en tydlig kamp i frågan om vad som ska prioriteras i beskrivningarna och vem som får definiera dem. De diskurser vars bild TT låter dominera kring ordet ”boende” får anses vara den politiska diskursen och förvaltningsdiskursen.

Inom den politiska diskursen kopplar boendena till i huvudsak problem. Runt deras vara eller icke vara pågår strider som i TT:s texter ofta signalerar politiskt bråk. ”Öppnar boende trots protest”, ”vädrar missnöje” kopplas samman med ”uppläxade” kommunalråd. Någon koppling till fördelar inom den politiska diskursen har jag inte hittat, däremot använder sig agenten – politiker eller den politiska debatten – av förvaltningsdiskursens begrepp och definitioner emellanåt.

Inom förvaltningsdiskursen uttalar man sig ibland om oroligheter och använder då den polisiära (myndighets)diskursen, men i huvudsak uttalar man sig när det rör antalet platser, samt i frågan om att få kommuner att skriva avtal. Det är generellt kopplat till en problembild. Bara då man kommenterar framgångar sker det i positivt sammanhang som kopplas till ”minskat tryck”. Liksom den politiska diskursen kopplar man ”boende” till frågor utanför själva det konkreta boendet.

I den polisiära och den humanitära diskursen närmar man sig det fysiska huset och sådant som rör barnen och ungdomarna som bor där. I den polisiära diskursen handlar det ofta om kriminalitet eller olydnad eller till barnet som offer eller det (psykiskt)sjuka barnet, som också det kopplas till kriminalitet och osäkerhet. I min analys hittar jag inte någon positiv bild i den polisiära diskursen.

Den diskurs som skiljer sig beträffande hur man uttrycker frågan om boende är den humanitära. Också den kopplar visserligen ”boende” till direkta, negativa upplevelser för de boende men först här ser vi en öppning kring att tala om boendet som något positivt: en plats där man ska kunna (ha rätt att) få lugn och ro. Det här lyfter ännu en gång frågan kring de val TT gör i sin rapportering. Genom att behålla den humanitära diskursen svag och otydlig, lämnar man öppet för alternativa bilder. I den bild av boenden jag har sett i min analys har TT nästan uteslutande släppt fram diskurser som formar bilden av boendet till något negativt.

6.5 Barn som katastrofer

Det vi uppfattar som ”objektiva nyheter” i TT:s material grundar sig på officiella källor. Men hur vi än väljer att presentera vårt material avslöjar vårt språkbruk vårt sätt att se på frågan ideologiskt. Ett sådant undermedvetet språkbruk är hur vi använder inaktiva metaforer. Johnson & Lakoff (2003) menar att de är viktiga i vår kritiska granskning av makten, eftersom politiska ideologier ofta är inramade av politiska metaforer. Så hur ”objektiva” är TT? I hela det empiriska materialet förekommer en stor mängd inaktiva metaforer – som tillsammans bildar konceptuella metaforer – bilder av hur vi ser på världen egentligen. Bilder som TT har stor makt att sprida.

Naturkrafter

Naturkraften som språkligt koncept är vanligt förekommande, och har varit en del av svenska mediers sätt att rapportera om flyktingar under lång tid (Brune, 2004). Genom att tala om de barn som flyr i termer av ”flyktingströmmar”, och andra begrepp som kopplar till naturkatastrofer leder det tanken till myndigheter som inte kan ställas till svars, eftersom kraften inte kan hejdas. Fokus för oron flyttas då från myndighetens agerande till själva hotet. I TT:s texter beskrivs det som att man har problem att ”klara tillströmningen”(23) att barnen ska ”slussas vidare” (9), Man talar om ”inströmningen av barn”(18), och om det ”totala inflödet”(18) och om ”[d]en nya vågen av kinesiska ungdomar” (27), och att ”floden av ensamkommande [...] sinar inte” (5).

Brune har granskat rapporteringen om flyktingar, och menar att när de generellt associeras till naturkrafter har det samtidigt kopplats till kriminalitet och illegala beteenden:

I TT-telegrammet från den 16 februari 1993 används begreppen ”flyktingar” och ”illegala invandrare” om varandra och tycks avse samma människor. De i nyhetstexter etablerade metaforerna ´flyktingströmmen´ och ´strömmen av illegala invandrare´ och ´flyktingtrafiken´ knyts ihop med en officiell politisk diskurs som skapar bekräftelse för att flyktingfrågor =säkerhetsfrågor.” [...] Flyktingar ses som en ström som måste hejdas. De associera med illegalitet och kriminalitet. Den ´växande strömmen av illegala invandrare´ hotar nationens kontroll över den egna gränsen. Den hotar också den inre säkerheten eftersom den utläser främlingsfientlighet och våld.

Brune, 2004, s. 72

En sammankoppling som kan kännas igen från rapportering om flyktingar, förs på det här viset även över till de ”ensamkommande flyktingbarnen”.

Sammanfallande byggnader

Johnson och Lakoff (2003) talar om hur inaktiva metaforer strukturerar sig på olika vis. Vi har ordnat olika tankestrukturer som vi använder för att tala om förhållanden, menar de. Något de kallar för konceptuella metaforer. En sådan konceptuell metafor är byggnaden/konstruktionen – man använder ord som: grunden, skakigt, falla ihop, konstruktionen, bygga upp ramverk, vara stabil och så vidare. I de här koncepten kan man se vilken typ av hot som finns; byggnaden kan undermineras och rasa, och naturfenomen kan skada oss. I min analys av TT:s texter svajar samhällsbyggnaden när man talar om barn på flykt.

TT använder Migrationsverkets egen beskrivning av hur man ska ta emot de unga som kommer ensamma för att söka skydd i vårt land. Metaforiskt beskrivs ett slags system eller konstruktion/byggnad i vilken de ska in. Konstruktionen är en modell som tar allt större plats och kräver alltmer resurser som Migrationsverket och kommunerna försöker manövrera. Det ”system” eller ”konstruktion” som TT ofta hänvisar till blir en konceptuell metafor. Här utgörs bygget, förvaltningen och finansieringen av en struktur som hänger samman, och de barn – som i huvudsak presenteras som siffror – ska pressas in i den här konstruktionen som snart brister. ”Jag hoppas att verket nu förstår att det vi ska ha ersättning för är merarbetet de gånger systemet inte fungerar”, säger en politiker (14).

Om byggnaden ska fungera måste den vara stabil och Migrationsverket ”förstärker inom asylprövningen” Men trots ansträngningar är det en konstruktion där ideligen ”systemet riskerar att gå sönder” (17), och kan ”ramla ihop” (16). Uttrycken ”[De]t totala inflödet” (18) och att ”systemet riskar att gå sönder” för tanken till fördämningar som brister när man pressas av mängden sökande, men migrationsminister Billström menar också att det ”handlar om okunskap i kommunerna om hur systemet fungerar” (20).

Förhållningssättet till barnen påminner om en råvara/virke för bygget/konstruktionen. Man skriver exempelvis ”[...] enligt uppgift till TT kan det bli så många som 1.500, en *nivå* som tros gälla även nästa år” (23). Barnen reser eller åker inte som ett subjekt, utan ”placeras”, ”sprids ut”, ”huseras” (sic) eller ”flyttas till de kommuner som tar ansvar” (13) som objekt. För att beskriva de platser där barnen ska bo, som är en del av konstruktionen, talar man om enheter eller (transit)boenden, om ”permanenta platser” eller ”engångsplatser” (7).

Men byggnaden har problem. Något har fastnat och ”Verket har länge försökt få fler kommuner att sluta avtal – men utan att det lossnar” (11). ”Generaldirektör Dan Eliasson hoppas dock [...] att man får loss flera anvisningskommuner[...] (5). Eftersom man menar att systemet [...] bygger på att alla kommuner tar sitt ansvar (19).

Konstruktionen måste dessutom skötas på ett visst sätt för att inte falla samman. När en av kommunerna får kritik av verket lovar man ”att agera konstruktivt”. ”Om inte någonting sker nu [...], så kommer det system som vi har idag att ramlas ihop någonstans i mitten av december [...] säger migrationsministern (16). Några

månader senare ger han en föräring om vad som händer om man måste tvinga kommunerna: ”Det systemet utprovades på 1990-talet med ’förfärande resultat’” (26).

Som fysiskt tryck

En metafor gör det abstrakta konkret. Man talar om påtryckningar och att kommunerna ”pressas hårt” (8). Man menar också att det är ”tungt att hålla emot” och att kommunerna ”inte kommer loss”(5). Att läget är ”mycket ansträngt” (17) och behovet ”är skriande”(17). Det ger bilden av en fysisk upplevelse av vad det innebär att barnen kommer, och bilden av de inströmmande barnen som pressar kommunerna så hårt att de skriar, leder tanken till övergrepp eller okontrollerade situationer, när samhällskonstruktionen genom att pressas och genom tryck kan falla söner vilken minut som helst.

Krigshot

Johnson och Lakoff (2003) talar om kriterierna för varför man väljer att artikulera en fråga i termer av krig och menar att det första kriteriet är att det finns två sidor eller positioner. Det ska också spela roll för båda sidor vem som ”vinner”. Sidorna har olika strategier och överväger vilka bevis som fungerar i frågan.

En debatt som fick stort genomslag och som TT rapporterar om, är när en gammal diskussion mellan den skånska kommunen Vellinge och Migrationsverket åter tar fart under hösten 2009. Striden får stort genomslag och både etermedia och press följer händelseutvecklingen. I min granskning av TT:s texter ser jag hur striden blir en tydlig metafor i flera texter som berör diskussionen mellan staten och kommunen. Texten nedan får tjäna som exempel på hur begrepp som har sin grund i krig och konfrontation kan göras synliga. Krigsmetaforerna – som handlar om strategi, övning, anfall och försvar – höjer tonläget och markerar aktivitet och handlingskraft.

Efter en kartläggning i landets kommuner föreslås flera områden där den heta frågan om mottagning av ensamkommande flyktingbarn kan förbättras[...] Nu har verket och Sveriges kommuner och Landsting (SKL) genom enkäter och seminarier i kommunen försökt hitta punkter för förbättring och mottagandet av barnen. [...]”(10). Slutsatserna är att Migrationsverket ska sköta den statliga ersättningen till kommunerna – medan socialtjänsten ska sköta utredning, insatser och biståndshantering. Socialtjänstens personal behöver också utbildning, stöd och nationella riktlinjer. Vidare behöver understödet till och rekryteringen och utbildningar av barnens så kallade gode män utvecklas [...]”(10).

Man talar också i termer av ”dödläge” (1), ”utspel”(1), ”att gå i spetsen” ”beredskap och om ”kraftsamling”(26). TT kallar händelserna för ”Kalabaliken i Vellinge”(13), och det tydliga motståndet består i att kommunerna vägrar, men att man inte kan undandra sig sitt ansvar och att man kan sätta till tvång. ”Nu ligger fokus på Vellinges ovlja” (11) skriver man också. En kommuninvånare får säga ”Det känns

som ett påhopp” (28) när man väntar in de barn som ska komma till boendet, medan man i boendet avvaktar sedan man ”avskräckts” (28). Man kallar det en ”intern strid”(16) och när ”Vellinge togs på sängen (30) ”rasar” (19) också kommunledningen mot initiativet att ta barnen till Vellinge.

Inte bara problem, utan regelräta hot.

Även den politiska diskursen som tidigare kan ha ansetts hålla sig inom sitt område – och emellanåt utmärkt sig genom att förhålla sig positiv till flera frågor som andra karaktäriserat som negativa – dras nu in i denna konstruktion av det ”ensamkommande flyktingbarnet”. Det som den politiska agenten/diskursen på ytan diskuterat, har handlat om ekonomi och att ”lösa problem”. Här har det tydliggjorts som även en ideologisk fråga. Där förvaltningskursen kan sägas ha dominerat bilden av barnet som ett hot av väderfenomenkaraktär, har den politiska blivit – tillsammans med förvaltningsdiskursen – synlig inom den krigsmetafor som bär upp stora delar av TT:s texter. Även bilden av hur samhällsbygget håller på att falla ligger djupt i både den politiska diskursen och förvaltningsdiskursen.

6.6 Den stora tystnaden

Oavsett hur man närmar sig TT:s rapportering om ”ensamkommande flyktingbarn” leder det till samma konsekvenser för barnen och ungdomarna själva. Till tystnad. Man kan exempelvis fundera över hur Foucault skulle tolka den tystnaden. Det han talar om som förbud – att man inte kan eller får tala med alla om vad som helst när som helst – tar sig tydliga uttryck här. Barn släpps inte in i TT:s rapportering. Dessutom ser vi hur den humanitära diskursen delas upp genom principen av skiljandet av förnuft från vansinne – här är det elitens röst som står för förnuftet, och här är det makten – oftast i Migrationsverkets skepnad som avgör skillnaden mellan sant och falskt.

Inom Barnkonventionen – som är en del av våra internationella skrivningar kring mänskliga rättigheter uttalas att även om man är under 18 år ska man få uttala sig i frågor som rör en själv. Det finns även en skrivning om att de stater som ratificerat konventionen ska verka för att medier ger utrymme för människor under 18 år. Här står också att medierna själva ska låta barn uttala sig. Visserligen kan varje enskilt medium välja att avstå av olika relevanta skäl, men TT sträcker sig in på i princip landets alla redaktioner – även etermedier med statlig ryggrad – varför det är förvånande att de här barnen är så marginaliserade.

Ändå kan man sammanfattningsvis säga att de barn som flyr till Sverige – de som rapporteringen utgår ifrån – i TT:s texter inte tillåts påverka sin situation eller läsarens bilder alls. I Foucaults tankar om hur samhället stöter ut det som inte är ”tillåtet”, är tystnaden en av de mer väsentliga mekanismerna (Nilsson, 2008). I TT:s texter – som ju är vår mesta spridda nyhetsleverantör/producent – markeras tydligt att barn som flyr till Sverige inte är intressanta att lyssna till. Objektivisering är ännu

en av de mekanismerna, något som i min analys av TT:s texter får anses bevisat. När dessutom Westerstahl (1972) talar om att ett kriterium för att en text ska anses som "objektiv", eller opartisk, är att alla parter får utrymme, är det tydligt att TT i "alla parter" inte inkluderar de unga flyende.

Inom intersektionalitetsforskningen talar man om hur olika diskriminerande ordningar förstärks genom att de tvinnas samman (Mulinari & de los Reyes, 2005). Här har vi flyktingen som konnoterar till "invandrare" och våld, samt barn som framför allt hålls maktlösa och inte har något att säga till om. von Feilitzen (2001) menar att grupper som exempelvis etniska grupper, sällan hörs, något som också drabbar barn från de grupperna. Barn och unga som flytt får således dubbla tystnader att kämpa emot i TT:s texter.

Bara problem – TT:s bild av de unga som söker skydd i Sverige

Samtliga diskurser som är representerade i TT:s texter förhåller sig till de barn som flyr till Sverige som att de utgör problem. I huvudsak genom att hota samhället ur en ekonomisk- eller en säkerhetsaspekt, men även eftersom de ses som offer som behöver tas om hand. Ingen av dem som flytt till Sverige har fått uttala sig om något som rör dem. Bilden av barn och unga som flyr blir i TT:s rapportering därför bilden av ett ansiktslöst problem. Det "ensamkommande flyktingbarnet" är dessutom kopplat till våld, kriminalitet och institutionalisering. Vanligtvis är det en ung man som kommer från ett krigsområde. De har inte kunnat skapa en egen bild av situationen och utan fått "ärva" andra flyktingars – och "invandrades" stereotyper – förenklade bilder.

Samhällets rådande bild av hur man ska förhålla sig till barn blir ytterligare en tyngd för dem som kommer ensamma. Att vara på flykt undan våld och övergrepp, bo på en institution samt att vara minderårig är tre försvårande omständigheter om man vill beskriva sin situation via TT.

Konstruktionen av den här bilden sker på flera nivåer: De diskurser som tillåts strida om att få definiera det "ensamkommande flyktingbarnet" finns inom förvaltning, polisen, politiken och viss mån det humanitära området. Där den diskurs som skulle kunna föra barnets talan – då de inte släpps fram själva – är återhållen och otydlig. De som får uttala sig är i första hand elitkällor vanligtvis med anknytning till Migrationsverket, men också riksdagspolitiker, poliser och någon kulturpersonlighet. Lokalt varierar källorna något mer mellan politiker, tjänstemän och någon gång en person inom socialtjänsten.

Foucault menade att diskursen avslöjar lika mycket vad den vill dölja som vad den vill framhålla. Kampen om vad som ska ingå i en diskurs begränsar slutligen vad man kan säga om världen. Myndighetsdiskursen i TT:s texter begränsar vad vi kan tala om: siffror och statistik, problem att få tag på boenden i kommunerna och om polisära ingripanden. Man kan inte berätta om exempelvis vilka individer som kommit, vad de flytt från, deras kompetenser, hur de tänkt och vad de förväntar sig av oss. Kampen för att behålla diskursen "låst" och därmed utesluta andra tolkningar

är det som Laclau och Mouffe betraktar som politik (Winther Jørgensen & Phillips, 2009, s. 43).

Hur TT ser på frågan – som en fallande byggnad eller ett okontrollerbart väderfenomen – avslöjas genom sättet man väljer att beskriva området. De flyende barnen som fallande byggnader och obekämpbara väderfenomen skulle alltså utgöra TT:s bild av det politiska läget och kanske dess politiska vision.

7. Diskussion och slutsatser

Undersökningen visar tydligt att inom den förvaltningsdiskurs som råder i det mesta av TT:s material som rör de här barnen eller ungdomarna, skulle de enkelt kunna bytas ut mot vad som helst som förs in i landet: import av hundar, livsmedel eller miljövidriga produkter. De beskrivs som problem, som hot och som siffror - eller hjälplösa offer. De blir hårt formade stereotyper som återupprepas utan eftertanke, ibland utifrån barnstereotypen, ibland som ”invandrare”.

Även det uttryck man väljer att använda: ”Ensamkommande flyktingbarn” kan anses tillhöra den förvaltningsdiskurs som man låter dominera. Det pekar i stor grad på att det är själva anländandet till Sverige som är det väsentliga i att framhålla. Begreppet flykting är laddat med negativa konnotationer, medan begreppet barn – samtidigt som det exkluderar många kompetenta ungdomar – alltså även signalerar ”barnrapportering” till medierna.

Det man tydligast slås av är ändå den tystnad som råder kring barnen i TT:s material. Med de etiska begränsningar som möjligen skulle kunna hindra – eller försvåra för – en flykting att få uttala sig, är dörren helt stängd för barn och unga. De etiska regler journalistiken använder kan bli en slags ursäkt för att inte tala med dem över huvudtaget. Det tycks uppfattas som komplicerat, kostsamt och ointressant att höra deras bild.

En förklaring till varför man inte följer den barnrättsdiskurs – där barn är kompetenta och har rätt och kapacitet att uttala sig – kan naturligtvis vara att barnrättsdiskursen inte är så stabil som vi tror. Äldre historiska diskurser av barnet – exempelvis barnet som ont och sårbart – har ännu fäste. Även den sociala definitionen – med barnet som en del i en familjesituation – kan skapa problem eftersom de barn som kommer ensamma befinner sig utan just den sociala förankring utifrån vilken vi annars kan placera det (Rönneberg 2006). Parallellt finns också den juridiska definitionen av barnet där olika förhållningssätt till barns ålder och förväntade mognad skapar förvirring vid begreppet ”Ensamkommande flyktingbarn”.

Om barns status är låg inom journalistiken generellt så framstår den som mycket låg i TT:s texter. Uteslutandet och objektifierandet är överväldigande. För min egen del har undersökningen lett till uppfattningen att området måste få ytterligare fokus.

Syftet med undersökningen har varit att undersöka den bild som TT ger av barn och unga som ensamma flyr undan krig och otrygghet och som hamnar i Sverige. Genom att undersöka vilka källor man använder sig av och hur rapporteringen går till och ser ut, har det varit möjligt. Bilden som kommit fram har varit otvetydig. De forskningsfrågor som ställts har gått att besvara med hjälp av den diskursiva analysen och syftet har också uppfyllts.

7.1 Eventuella invändningar mot studien

Inte heller i den här uppsatsen har barnen själva fått föra sin talan, varför det är relevant att ifrågasätta om även en undersökning av den här typen bidrar till att tysta deras röster, alltså att exkludera och osynliggöra. Jag ser ändå att studiens utgångspunkter – att demaskera redan befintliga mönster och strukturer – är ett viktigt bidrag till den begränsade kunskap som finns idag. De frågeställningar jag valt för just den här undersökningen hade inte kunnat påverkas genom att de medverkat.

7.2 Bidrag till kunskapsutveckling

Jag hoppas att de här resultaten ska bidra till en något förändrad syn på den ”objektiva” nyhetens verkningar, framför allt inom TT:s nyhetsmaterial. Jag vill särskilt trycka på hur den kan försvaga – eller fortsätta att osynliggöra – vissa grupper, speciellt inom det område som rör barn och unga.

7.3 Fortsatta undersökningar

Det finns inte några alternativa bilder till de ”ensamkommande flyktingbarnen” i TT:s nyhetstexter. ”Ensamkommande flyktingbarn” är uteslutande ett problem. Möjligen skulle bilden modifieras om man tog med TT-spektras material. Det är dock ett separat betalmaterial och skulle få mindre spridning, sakna den status TT har, samt stanna utanför den ”faktatjänst” man bedriver genom sina faktasammanställningar och hårda nyheter.

Forskning och fortsatta undersökningar kring barn och unga i medier behövs generellt, och särskilt behöver det sökas efter en bild av barn från socialt utsatta grupper men också en bild av barn som kompetenta och med en förmåga att påverka. Det skulle exempelvis vara intressant att följa hur TT-materialet som rör ”ensamkommande flyktingbarn” når läsaren – kanske i ett urval av lokaltidningar spridda över landet.

För att granska på vilket sätt arbetsmetoder och genrer påverkar ett material vore det också intressant att undersöka hur skildringen av det flyende barnet ser ut i någon tidning som arbetar med mer medborgarnära metoder, så kallad public journalism. Även en granskning av svenska mediers eventuella policys och medvetna arbetsmetoder kring hur man hanterar barn och unga skulle kunna ge en tydligare bild av hur/om exempelvis Barnkonventionen och/eller The Oslo Challenge påverkat mediernas inriktning och arbetsmetoder.

För att undvika att studier görs över huvudet på dem som studien handlar om, vore en studie som undersöker hur de flyende barnen och ungdomarna själva beskriver sin situation, och hur de upplever – eller har upplevt bilden av sin situation i medierna – viktig och användbar för kommande mediestudier i frågan. I förlängningen också för de barn som flyr ensamma till Sverige.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckt litteratur:

- Andersson, G.** (2004). Pressens bild av barns missgärningar. i H. Blomberg, C. Kroll, T. Lundström, H. Swärd, & red, *Sociala problem och socialpolitik i massmedier* (ss. 25-53). Lund: Studentlitteratur.
- Barry, C., Jempson, M.** (2005) *The Media and Children's Rights*, Bristol: Unicef and MediaWise Trust
- Bergström, G., Boréus, K., red.** (2005). *Textens mening och makt - Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Boolsen, M. W.** (2007). *Kvalitativa analyser - forskningsprocess, människa, samhälle*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Boréus, K.** (2001). *Discursive discrimination and its expressions*. Göteborg: Nordicom.
- Boréus, K.** (2005). *Diskriminering med ord*. Umeå: Borea Bokförlag.
- Boréus, K.** (2006). Diskursiv diskriminering: en typologi. *Statsvetenskaplig tidskrift nr2/2006*
- Brendler-Lindqvist, M.** (2004). *Att möta de ensamkommande barnen - En rapport om verksamheten vid Origo, ett asylhem för barn och ungdomar i Skellefteå*. Stockholm: Rädda barnen.
- Brune, Y.** (2004). *Nyheter från gränsen - Tre studier i journalistik om "invandrare", flyktingar och rasistiskt våld*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet.
- Brune, Y.** (2000). *Stereotyper i förvandling*. Stockholm: Utrikesdepartementet.
- Brune, Y.** (2007). SOU 2007:102 *Svenska nyhetsmedier och mänskliga rättigheter i Sverige*. Stockholm: Regeringskansliet
- Brune, Y.** (2006). "De dagliga dosen. Diskrimineringen i Nyheterna och Bladet". Sid 89-122. SOU 2006:21 *Svenska nyhetsmedier och mänskliga rättigheter i Sverige*. Stockholm: Regeringskansliet
- Burr, V.** (2003). *Social Constructionism*. London: Routledge.
- Fairclough, N.** (1995). *Media Discourse*. Bristol England: Arnold.
- Foucault, M.** (1993). *Diskursens ordning*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Foucault, M.** (2006). *Övervakning och straff*. Lund: Arkiv förlag.
- Goffman, I.** (2001). *Stigma - Den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Hacking, I.** (2004) *Social konstruktion av vad? Thales*, Stockholm
- Hadenius, S.** (1971). *Nyheter från TT. Studier i 50 års nyhetsförmedling*. Stockholm: Bonniers.
- Hadenius, S., Wadbring, I., & Weibull, L.** (2008). *Massmedier - Press, radio och tv i den digitala tidsåldern*. Stockholm: Ekerlids förlag.
- Hamilton, J. T.** (2004). *All the News That's Fit to sell*. Princeton: Princeton university press.
- Holmdahl, B.** (2000). *Tusen år i det svenska barnets historia*. Lund: Studentlitteratur.

- Hultén, B., Lugn, A., & Thurén, T.** (1988). *Journalister-invandrare-flyktingar*. Stockholm: Journalisthögskolan i Stockholm.
- Johnson, M., & Lakoff, G.** (2003). *Mataphors we live by*. Chicago, London: Chicago Press.
- Laclau, E., & Mouffe, C.** (2008). *Hegemonin - och den socialistiska strategin*. Stockholm: Vertigo förlag.
- Lagnebro, L.** (1994). *Finska krigsbarn*. Umeå: UmU Tryckeri.
- Lappalainen, P., Lundgren, M., & red. (2005). SOU 2005:56. *Det blågula glashuset - strukturell diskriminering i Sverige*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Lomfors, I.** (1996). *Förlorad barndom - återvunnet liv*. Göteborg: Hist. inst Göteborgs universitet.
- Malmström, C.** (2003). *Barn utan uppehållstillstånd*. Stockholm: Rädda Barnen.
- Mulinari, D., & de los Reyes, P.** (2005). *Intersektionalitet*. Lund: Liber.
- Nilsson, R.** (2008). *Foucault - en introduktion*. Malmö: Égalité.
- Rönneberg, M.** (2006). *"Nya medier" - men samma gamla barnkultur*. Uppsala: Filmförlaget.
- Rönneberg, M.** (2010). *Från barnjournalen via lilla aktuellt - till Häxan Surtants Rapport? - Om barn, tv-nyheter, politik och medborgarskap*. Visby: Filmförlaget.
- Sahlstrand, A.** (2000). *De synliga - Nyhetskällor i svensk storstadsmorgonpress*. Stockholm: JMK.
- van Dijk, Teun** (2009). *News as discourse*. New York: Routledge .
- Westerståhl, J.** (1972). *Objektiv nyhetsförmedling*. Malmö: Akademiförlaget.
- Winther Jørgensen, M., & Phillips, L.** (2009). *Diskursanalys som teori och metod*. Malmö: Studentlitteratur.
- von Feilitzen, C.** (2001). *Outlooks on Children and Media*. Göteborg: Nordicom.
- von Feilitzen, C.** (2001). The Image of The Child. i C. von Feilitzen, & C. Bucht, *Outlooks on Children and Media* (ss. 43-46). Göteborg: Nordicom.

Övriga källor:

Jempson, M. "Children's Rights and the Media Mindset – a decade from the Oslo Challenge – where next?". Konferenstal från World Media Summit, Karlstad 2010.

Länkar:

Migrationsverket. (2010b). *Aktuellt om ensamkommande barn och ungdomar*. Stockholm: Migrationsverket.

Migrationsverket statistik: Tabell 1:2009. Asylsökande efter medborgarskap, världsdela, kön, barn 0-17 år och barn utan vårdnadshavare. (den 18 02 2010a).

Hämtat från Migrationsverket:

<http://www.migrationsverket.se/download/18.78f371269cd4cda980001223/Asylsökande+2009.pdf> den 08 03 2010a

Rädda Barnen. (den 08 mars 2010). *Barnkonventionen*. Stockholm, Sverige.

TT. (2010). Detta är TT. Hämtat från Tidningarnas Telegrambyrå: <http://www.tt.se> den 21 04 2010

MediaWiseTrust (den 11 mars 2010)

<http://www.mediawise.org.uk/files/uploaded/The%20Media%20and%20Children%20Rights%202005.pdf>

Unicef. (den 7 mars 2010)

<https://www.unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionen-i-olika-versioner/barnkonventionen-hela-texten>

Undersökningens artikelnummer, rubriker, samt länkar

1. **Alliansen vädjar för ensamkommande**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S1&xid=TT200906201212593078>
2. **Allt fler ensamkommande flyktingbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S2&xid=TT200808100096260867>
3. **Flyktingbarn anmäler behandlingshem**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S3&xid=TT200705101979668205>
4. **Fler unga afghaner söker asyl**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S4&xid=TT200807211180078593>
5. **Fler ska ta emot asylsökande barn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S5&xid=TT200912091865328756>
6. **Fler kommuner tar emot flyktingbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S6&xid=TT200707231655007283>
7. **Fler kommuner tar emot asylbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S6&xid=TT200805310635057768>
8. **Fortsatt fler ensamma flyktingbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S7&xid=TT200907240137561568>
9. **Bakgrund: Fler ensamma flyktingbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S8&xid=TT200705101908687117>
10. **Förslag för metoder för flyktingbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S59&xid=TT200911062040072018>
11. **Inte bara Vellinge vägrar**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S11&xid=TT200911141772494578>
12. **”Gör undantag för flyktingbarnen”**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S14&xid=TT201003160184567076>
13. **Kommuner kan tvingas ta emot barn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S1&xid=TT200911140369021493>
14. **Kommun slipper utredningskostnad**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S17&xid=TT200811231526174460>
15. **LVU kan skydda barn från Kina**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S22&xid=TT200706300521292548>
16. **M-ledning läxar upp Vellingemoderat**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S21&xid=TT200911161018273179>
17. **Många fler ensamma flyktingbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S26&xid=TT200910310899362625>

- 18. Många fler ensamkommande barn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S49&xid=TT201002270648342157>
- 19. M i Vellinge svänger om flyktingbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S48&xid=TT200911210837553369>
- 20. Minister vädjar för flyktingbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S47&xid=TT200905311657487986>
- 21. Osäkert mottagande för flyktingbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S46&xid=TT201003140345113267>
- 22. Pojke dränkte in sig med tändvätska**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S25&xid=TT200908140828956832>
- 23. Platsbrist för ensamman flyktingbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S25&xid=TT200811011201853853>
- 24. Rikslarm efter saknad 16-åring**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S45&xid=TT200811191373609821>
- 25. Bakgrund: Svängde om flyktingbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S25&xid=TT201003191122274108>
- 26. S Flyktingförslag väcker frågor**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S43&xid=TT201002211601506507>
- 27. Samarbete ska stoppa handel med barn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S53&xid=TT200707121947132809>
- 28. Spänt inför flyktingbarnens ankomst**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S40&xid=TT200911141847108519>
- 29. 22 får jobb med ensamman flyktingbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S37&xid=TT200704130040157380>
- 30. Bakgrund: Vellingebor togs på sängen**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S58&xid=TT200911191469217229>
- 31. Telefoner spår i jakten på försvunna**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S25&xid=TT200707020695128387>
- 32. 16-åring misstänkt för mordbrand**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S34&xid=TT201001281222971959>
- 33. Kommuner kräver möte om flyktingbarn**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S51&xid=TT200705280797667212>
- 34. Kd-politiker hoppar av efter hot**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S52&xid=TT200812030993611459>
- 35. Vellingebråket splittrar M i Skåne**
<http://www.presstext.se.proxy.lnu.se/online/display.php?set=S28&xid=TT200911152109905818>